

Vakuutusyhtiöiden vastuullisuusdiskurssit

Pro gradu -tutkielma
Janna Iltanen
YTK, Johtaminen
Lapin yliopisto
Kevät, 2025
Ohjaaja: Pikka-Maaria Laine

Lapin yliopisto, yhteiskuntatieteiden tiedekunta

Työn nimi: Vakuutusyhtiöiden vastuullisuusdiskurssit

Tekijä: Janna Iltanen

Koulutusohjelma/oppiaine: Johtaminen

Työn laji: Pro gradu -tutkielma

Sivumäärä: 54

Lukukausi ja vuosi: Kevät 2025

Tiivistelmä

Vastuullisuus on ollut jo pitkään merkittävä osa-alue johtamis- ja organisaatiotutkimuksen kentällä. Vakuutusala on aktiivisesti tunnustanut ja reagoinut ilmastonmuutoksen aiheuttamiin riskeihin, kehittänyt keinoja niiden hallitsemiseksi ja tunnustanut myös siihen liittyviä liiketoimintamahdollisuuksia. Vakuutusyhtiöt ovat keskeisessä asemassa riskien ehkäisyssä hyödyntämällä dataa riskien tarkan hinnoittelun ja riskitietoisten käyttäytymismallien edistämiseksi ja ne hallinnoivat merkittäviä sijoitusomaisuuksia, joiden kautta on mahdollisuus tehdä vastuullisia valintoja. Vaikka vakuutusyhtiöt ovat merkittävä yhteiskunnallinen toimija, ei niiden roolia vastuullisuuskeskustelun ylläpitäjänä ja muovaajana ole tutkimuksessa huomioitu riittävällä tasolla

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys muodostuu vastuullisuuden ja yritysten yhteiskuntavastuun käsitteestä, diskurssitutkimuksesta ja sen soveltamisesta vastuullisuuden merkitystenluonnin ja retoristen vakuuttelukeinojen tarkastelussa. Diskurssianalyysi mahdollistaa vastuullisuusraporttien merkitysten luonnin analyysin.

Diskurssianalyysin tuloksena syntyi neljä vastuullisuusdiskurssia, joilla vakuutusyhtiöt kuvaavat vastuullisuuttaan vastuullisuusraporteissa. Hyvä hallintotapa yrityksen sosiaalisena vastuuna, Dialogi sidosryhmien kanssa vastuullisuuden edistämiseksi, Yhteiskunnallinen vaikuttaminen osana perustehtävää sekä Ympäristövaikutusten huomioiminen sisällytettynä päätöksentekoon. Näiden diskurssien kautta yritykset pyrkivät luomaan kuvaa vastuullisuudesta ja sitoutumisestaan yhteiskunnan hyvinvointiin ja turvallisuuteen.

Avainsanat: vastuullisuusviestintä, yritysvastuu, diskurssianalyysi, vakuutusyhtiöt, vastuullisuusraportit

Sisällys

Tiivistelmä.....	2
1. JOHDANTO.....	4
1.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet.....	4
1.2 Tutkimusongelma ja -kysymykset.....	6
1.3 Tutkielman rakenne.....	6
2. TEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	7
2.1 Vastuullisuus kilpailuetuna.....	7
2.2 Vastuullisuus yhteiskunnallisena roolina.....	10
2.3 Vastuullisuuden kielikäytännöt.....	11
2.4 Kriittiset lähestymiset vastuullisuusraportointiin.....	13
2.5 Vastuullisuusraportoinnin muutokset tilikaudesta 2024 alkaen.....	15
3. VAKUUTUSALA KONTEKSTINA.....	18
4. TUTKIMUSMENETELMÄ.....	21
4.1 Laadullinen tutkimus ja tutkijan asema.....	21
4.2 Tutkimuksen luotettavuus.....	23
4.2 Diskurssianalyysi.....	24
4.3 Aineisto.....	26
4.4 Analyysin eteneminen.....	28
5. VASTUULLISUUSDISKURSSIT.....	31
5.1 Hyvä hallintotapa sosiaalisena vastuuna.....	31
5.2 Dialogi sidosryhmien kanssa vastuullisuuden edistämiseksi.....	36
5.3 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen osana perustehtävää.....	38
5.4 Ympäristövaikutusten huomioiminen sisällytettynä päätöksentekoon.....	41
6. KESKUSTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET.....	44
6.1. Pohdinta.....	44
6.1.1 Vakuutusyhtiöiden roolit yhteiskunnassa.....	46
6.2 Tutkimuksen kontribuutiot ja suuntia jatkotutkimukselle.....	48
LÄHTEET.....	50

1. JOHDANTO

1.1 Tutkimuksen tausta ja tavoitteet

Aiheena yritys vastuullisuus on ajankohtainen, mutta paljon tutkittu. 2000-luvun ilmastokriisin noustessa keskiöön keskusteluissa myös yritysten vastuullisuus on puhututtanut paljon ja sitä on tutkittu paljon ja tutkitaan edelleen. Yritysvastuu koskettaa tänä päivänä jokaista yritystä kuluttajien tiedostaessa ilmastonmuutoksen riskit ja siihen vaikuttavat tekijät. Yrityksiltä vaaditaan yhteiskunnallista toimijuutta ja vastuunkantoa; sen on kannettava sosiaalinen- ja ympäristövastuu taloudellisen vastuun lisäksi. Yritys, joka ei toimi vastuullisesti tai viesti vastuullisuudestaan, kohtaa maineriskin ja saattaa menettää asiakkaitaan ja kumppaneitaan.

Sidosryhmien odotusten lisäksi yrityksiä vastuullisuuteen velvoittaa myös useat eri säädökset ja direktiivit, jotka koskevat vastuullisuuden eri osa-alueita. Tärkeimpiä näistä ovat EU:n yritys vastuudirektiivi (CSDDD), joka velvoittaa suuryrityksiä tekemään siirtymäsuunnitelman Pariisin ilmastopimuksen mukaisesti ja estämään lapsi- ja orjatyövoiman käyttöä tuotantoketjuissa (Bueno ym. 2024, 294) ; kestävyysraportointidirektiivi (CSRD), joka asettaa yritykselle velvoitteita raportoida kestävyystoimista ja niiden vaikutuksista ympäristöön, yhteiskuntaan ja hallintoon sekä kansallinen lainsäädäntöön (Baumüller, J., & Grbenic, S. 2021, 371), esimerkiksi Suomen ilmastolaki, joka asettaa tavoitteeksi hiilineutraaliuden vuoteen 2035 mennessä.

Kestävyysaihe on tulossa yhä tärkeämmäksi vakuutus alalla ja on kiivaan keskustelun kohteena. Kestävyyskeskustelut keskittyvät usein ympäristöön, sosiaaliseen vastuuseen ja hyvään hallintotapaan, eli ESG-ulottuvuuteen. Vakuutusala on yhteiskunnallisesti sellaisessa asemassa, jossa se voi vaikuttaa merkittävästi kestävyteen ESG-ulottuvuuksien lisäksi myös strategisten aloitteiden ja politiikan kautta sekä kehittyneillä riskinarviointimalleilla, monipuolisilla vakuutustuotteilla, toimialojen välisellä yhteistyöllä ja ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä. (Eling 2024, 679.) Konkreettisten vastuullisuustekojen lisäksi on siis merkityksellistä, millaista kuvaa vaikutusvaltainen toimija vastuullisuudestaan tuottaa.

Tutkimuksellani yritän päästä kiinni siitä, millaisia merkityksiä vakuutusyhtiöt rakentavat yhteiskuntavastuullisuudestaan vastuullisuusraportoinnin kontekstissa, kun vastuullisuus on ajankohtainen ja monille asiakkaille tärkeä kriteeri kulutusvalintojen suhteen. Tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää, millä eri kielellisillä tavoilla vakuutusyhtiöt rakentavat vastuullisuutta. Diskurssi tarkoittaa vakiintuneita kielellisiä ilmaisuja, jotka muodostuvat tietyn aihealueen tai ilmiön ympärille ja rakentavat ja tuottavat kuvailemaansa ilmiötä. Diskurssitutkimuksen näkökulmasta kielelliset merkitykset vaihtelevat ajan ja paikan mukaan ja ne syntyvät vuorovaikutuksessa. Kielen käyttäjällä eli tässä tapauksessa vakuutusyhtiöllä on paljon mahdollisuuksia valita, miten kieltä vastuullisuusraporteissa käytetään. Nämä kielelliset valinnat ohjaavat sitä, millaiseksi vastuullisuus raporteissa rakentuu. (Pietikäinen & Mäntynen 2015, 11.)

Diskurssitutkimusta tarvitaan vastuullisuuden tutkimuskentällä, koska viestintä ja siihen liittyvät diskursiiviset käytänteet nähdään yhä enemmän voimana, joka luo, ylläpitää ja muuttaa yritysten vastuullisuuskäytäntöjä, ei ainoastaan raportoita niitä (Schoeneborn ym. 2021). Vastuullisuusraportit valikoituvat tutkimuskohteeksi esimerkiksi markkinointiviestinnän ohi, sillä vakuutusyhtiöiden ydintoiminta nähdään monessa yhteydessä yhteiskunnallisesti vastuulliseksi. Itseäni kiinnostaa erityisesti se, mitä muuta kuin vahinkojen ennaltaehkäisy ja korvausten maksaminen nousee esiin vakuutusyhtiöiden rakentaessa diskursseja vastuullisuudestaan. Diskurssitutkimus auttaa ymmärtämään, miten vastuullisuusviestintä ei vain raportoita vastuullisuuskäytänteistä, vaan se aktiivisesti muokkaa, ohjaa ja jopa muodostaa niitä. Diskurssitutkimus voi paljastaa vastuullisuuden monimutkaisen, dynaamisen ja viestinnästä erottamattoman luonteen. (Schoeneborn ym. 2021)

Yritykset tuntuvat tiedostavan vastuullisuuden merkityksen kuluttajille ja oma mielikuvani on, että usein sanat ovat ennen tekoja ja vastuullisuudesta viestitään, vaikka todellisuudesta yrityksen ydintoiminta ei olisi kovinkaan vastuullista. Toisaalta vastuullisuus voidaan nähdä yrityksen strategisena toimena; yritys saattaa tehdä vastuullisuustekoja vain, koska sidosryhmät edellyttävät sitä yrityksiltä. Tällöin vastuullisuuden motiivi ei ole sisäsyntyinen, mutta onko sillä väliä, jos lopputulos on hyvä?

Vakuutusala kontekstina valikoitui sen tuttuuden, mutta myös sen takia, että vakuutusalan yritykset näkevät ydintoimintansa yhteiskunnallisesti merkittävänä ja vastuullisena. Vakuutuksen tarkoitus on turvata ihmisen arkea ja auttaa asiakkaita vahingon sattuessa. Toiminnan ajatellaan olevan vastuullista myös siksi, että se ei suoraan tuhlaa luonnonvaroja. Diskurssi-tutkimuksen näkökulmasta yleisen vastuullisuuskeskustelun voisi ajatella muokkaavaan yritysten viestintää ja markkinointia.

1.2 Tutkimusongelma ja -kysymykset

Tutkimusongelma:

Miten vastuullisuus rakentuu diskursiivisesti vakuutusyhtiöiden vastuullisuusraporteissa?

Alakysymys:

Millaisia diskursseja vakuutusyhtiöiden vastuullisuusraporteissa rakentuu?

1.3 Tutkielman rakenne

Tämän tutkimuksen seuraavassa luvussa esitellään tutkimuksen teoreettinen tausta. Teoreettinen tausta rakentuu vastuullisuusviestinnän aikaisemmasta tutkimuksesta, vastuullisuuden kielikäytännöistä, vastuullisuudesta nykypäivän yritysten kilpailuetuna sekä kriittisiä lähestymisiä vastuullisuusraportointiin.

Kolmannessa luvussa käsittelen vakuutusalaa kontekstina, sillä vakuutusosalalle ilmastonmuutoksella ja sääntelyllä on erityinen merkitys.

Neljännessä luvussa käyn läpi valitsemaani tutkimusmenetelmää ja sen vaikutusta tutkimukseen. Lisäksi avaun tutkijapositioni suhteessa aineistoon ja tutkimusmenetelmään sekä pohdin tutkimuksen eettisyyttä. Viidennessä luvussa esittelen tutkimuksen tulokset, eli vastuullisuusraporteissa muodostuvat neljä vastuullisuusdiskurssia. Lopuksi käyn läpi tekemäni tutkimuksen johtopäätökset ja pohdinnat tuloksista.

2. TOOREETTINEN VIITEKEHYS

Tutkielman teoreettinen viitekehys rakentuu vastuullisuuden, yritysvastuun ja vastuullisuusviestinnän käsitteiden määrittelystä. Yritysvastuun osalta tutkielmassa perehdytään yritysvastuun historiaan, sen määrittelyyn, eri osa-alueisiin ja strategisuuteen. Vastuullisuusviestinnän osalta painotetaan sen merkitystä organisaation kilpailukeinona. Lisäksi perehdytään vakuutusalaan tutkielman kontekstina.

2.1 Vastuullisuus kilpailuetuna

Yhteiskuntavastuun kenttä on edelleen vahvasti täynnä moraalisia vaatimuksia. Toisilla aloilla rehellisyys tilinpäätöksissä ja lain noudattaminen on helppo ymmärtää ja soveltaa. Moraalisten velvoitteiden luonteeseen kuuluu olla ehdottomia, kun taas useimpiin yritysten sosiaalisiin valintoihin liittyy kilpailevien arvojen, etujen ja kustannusten tasapainottaminen. Yritysten tulisi kuitenkin toimia tavoilla, joilla varmistetaan pitkän aikavälin taloudellinen suorituskyky välttämällä lyhytaikaista, sosiaalisesti haitallista tai ympäristön kannalta haaskaavaa toimintaa. (Porter & Kramer 2006, 4.)

Yritysvastuun käsite nousi keskusteluun jo 1950-luvulla ja se kritisoi markkinoiden haitallisia vaikutuksia yhteiskuntaan, ja vastuukysymykset keskittyivät erityisesti sosiaalisiin kysymyksiin. Liiketoiminnan kestävyys syntyi vasta 1980-luvulla ja se suuntautui taloudellisen kehityksen aiheuttamiin haittoihin luonnon järjestelmille. Kun kestävyuden ja yritysvastuun käsitteet lähentyivät 1900-luvun loppupuolella ja 2000-luvun alkupuolella ja ottivat strategisen suuntauksen kohti liiketoimintaperustetta, tutkijat alkoivat nähdä liiketoiminnan ympäristövaikutukset osana yritysten yhteiskuntavastuuta. Suuntaus on nähnyt vastuullisuuden ja kestävyuden pitkän aikavälin strategioina, jotka voivat edistää innovaatioita, maineen rakentamista ja pätevien työntekijöiden houkuttelemista. (Bansal & Song 2017, 107, 120.)

Uudet sidosryhmät ja niiden odotukset sekä kansalliset lainsäädännöt asettavat uudenlaisia odotuksia yrityksiiä kohtaan ja muuttavat sitä, miten sosiaaliset, ympäristölliset ja taloudelliset vaikutukset tulisi tasapainottaa yrityksen päätöksenteossa. (Dahlsrud 2008, 6.) Vakuu-

tusyhtiöiden toimintaa ohjaa tiukasti esimerkiksi rahanpesun- ja terrorismin estämisestä. Kilpailueduksi vastuullisuuden tekee myös se, että nykypäivän liiketoimintaympäristössä sidosryhmät ovat yhä enemmän tietoisia niistä vaikutuksista, joita yrityksen toiminnalla voi olla yhteisöihin, ympäristöön sekä planeettaamme (Lynch ym. 2015, 24). Tietoisuus vaikuttaa myös siihen, että nykypäivän sidosryhmät myös vaativat yrityksiltä aktiivisia vastuullisuus-toimia.

Pitkään vastuullinen yritystoiminta nähtiin yrityksen pyrkimyksenä minimoida sen toiminnan aiheuttamat ympäristö- ja yhteiskuntahaitat. Pikkuhiljaa vastuullisuuden määritelmään on tullut mukaan pyrkimys maksimoida toiminnan myönteiset vaikutukset. Yhteiskunnalliset ja jopa globaalit teemat määrittelevät ja ohjaavat yritysten strategiaa. Yritysten olemassaolon oikeutus on sidoksissa niiden kykyyn toimia vastuullisesti ja tuottaa kestäviä ratkaisuita yhteiskunnan ongelmiin. Monille yrityksille maineenhallinta on vastuullistyön tärkein osa-alue, vaikka vastuullisuustyön painopisteen tulisi olla yrityksen tekemisessä, ei maineenhallinnassa. Tekemisen juurisyynä tulisi olla työn tulos ja aikaansaatu vaikutus ympäristöön ja yhteiskuntaan. Maineen parantuminen taas vastuullisuustyön sivutuote. (Koipijärvi & Kuvaja 2020.)

Carroll & Shabana (2010) tutkivat yritysten yhteiskuntavastuun liiketoimintaperustetta, eli niitä perusteluja, jotka tukevat tai dokumentoivat syitä, miksi yrityselämän tulisi hyväksyä ja edistää CSR-politiikkaa. Liiketoimintaperustelut väittävät, että yritykset, jotka osallistuvat CSR-toimintaan, saavat markkinoilta taloudellisia ja rahoituksellisia etuja. Kapea näkökulma liiketoimintaperusteluun oikeuttaa CSR-aloitteet vain silloin, kun ne tuottavat suoria ja selkeitä yhteyksiä yrityksen taloudelliseen suorituskykyyn, keskittyen pääasiassa välittömiin kustannussäästöihin. Laaja liiketoimintaperustelu mahdollistaa yrityksen kilpailuedun parantamisen ja win-win-suhteiden luomisen sidosryhmiensä kanssa, ottaen huomioon myös kustannusten ja riskien vähenemisen sekä legitimizeetti- ja mainehyödyt, joita kapea näkökulma tuo mukanaan. (Carroll & Shabana 2010, 102.)

Liiketoimintaperuste voidaan jakaa neljään pääargumenttiin: (1) kustannusten ja riskien vähentäminen, (2) legitimizeetin ja maineen vahvistaminen, (3) kilpailuedun rakentaminen ja (4) win-win-tilanteiden luominen synergistisen arvon luomisen kautta. Kilpailuedun näkö-

kulmasta CSR-toimien omaksuminen voi auttaa yritystä luomaan vahvoja suhteita sidosryhmiinsä, mikä puolestaan voi johtaa alhaisempiin työntekijöiden vaihtuvuuslukuihin, pääsyyn suurempaan osaajapooliin ja asiakasuskollisuuteen. (Carroll & Shabana 2010, 102.)

Kehittämällä vastuullisuuden ja kestävyuden käsitteiden eroja, voidaan syventää ymmärrystä liiketoiminnan keskeisestä roolista yhteiskunnassamme. Johtajat toimivat vastuullisesti vain, jos heidän käytäntönsä ovat linjassa organisaatioiden strategisten etujen kanssa tai jos niiden odotetaan tuottavan voittoa. Luontainen seuraus on, että jokainen organisaatio pyrkii rajoittamattomaan taloudelliseen kasvuun, mikä häiritsee luonnollisia ja sosiaalisia järjestelmiä. Syventämällä normatiivisia suosituksia ja järjestelmätieteen näkökulmia johtajille ja organisaatioille tarjotaan vaihtoehtoisia tapoja nähdä ja ymmärtää suhteitaan yhteiskuntaan, ja ne voivat mahdollisesti avata uusia ratkaisuja kasvaville ongelmille. (Bansal & Song 2017, 106, 131.)

Leszczynska (2012) tutkii määrällisellä tutkimuksellaan yritysten julkaisemien kestävyysraporttien sisältöä, määrittää raportoinnin trendien muutokset ja arvioi, kuinka paljon kestävyysraportoinnista on arvoa ja hyötyä osakkeenomistajille. Raporttien analyysi auttaa tunnistamaan raportoinnin trendejä ja kehityssuuntia. Raportit auttavat tunnistamaan ja seuraamaan yrityksen sosiaalisia, ympäristöllisiä ja taloudellisia vaikutuksia arvioidakseen sen altistumista riskeille tulevaisuudessa, jossa pelkkä taloudellinen tieto ei riitä arvioinnin tekemiseen. Tutkimus analysoi vuonna 2005 ja 2010 julkaistut monikansallisten organisaatioiden raportit, raportteja on 29. Menetelmänä oli asiantuntija-arviointimenetelmä, jossa asiantuntijaosakkeenomistajat arvioivat raportit. Menetelmän tarkoituksena on tunnistaa hallitsevat raportointitrendit ja niiden toivottavien ominaisuuksien määrittäminen, jotta raportit olisivat hyödyllisiä lukijoille. (Leszczynska 2012, 911–912, 924.)

Kestävyysraporttien vertailututkimuksessa tuloksena oli, että ajan mittaan organisaatiot esittävät vähemmän yksityiskohtaista tietoa yrityksestään. Tietoa raportoinnin laajuudesta ja organisaatioissa tehdyistä muutoksista jätettiin usein pois. Yritykset esittivät raporteissaan satunnaisesti raporttien rajoituksia ja vain jotkut yritykset viittasivat raportoinnin heikkouksiin tai suorittivat itsearvioinnin raportista. (Leszczynska 2012, 917.)

Uwuigbe (2018) tutkivat kestävyysraportoinnin ja yritysten suorituskyvyn kaksisuuntaista suhdetta Nigeriassa. Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, vaikuttaako kestävyysraportointi yrityksen suorituskykyyn ja päinvastoin, eli ymmärtämään näiden välistä vuorovaikutusta ja sen monimutkaisuutta.

Aikaisempi tutkimus on osoittanut, että yrityksen koko ja kannattavuus voivat vaikuttaa niiden tiedonjaon tasoon. Suuret yritykset todennäköisesti jakavat lisätietoja vähentääkseen agentuurikustannuksia, parantaakseen mainettaan, saadakseen julkista tukea ja houkutellakseen sijoittajia. Tämä viittaa siihen, että kannattavammat ja suuremmat yritykset ovat todennäköisemmin valmiita jakamaan lisätietoja, koska ne pystyvät investoimaan enemmän vastuullisuustekoihin ja saamaan siten etua niiden raportoimisesta. (Uwuigbe ym. 2018, 4.) Uusi, vuosina 2024-2026 portaittain voimaan astuva CSRD-direktiivi yhdenmukaistaa ja laajentaa vastuullisuusraportointia.

Yhtenä tuloksena tutkimuksessa oli se, että kestävyysasioista raportoiminen tekee talletuspankeista hyväksytyjä yhteiskunnan silmissä ja sitä kautta houkuttelevampia asiakkaille, sijoittajille ja liikekumppaneille. Tämän seurauksena Nigeriassa toimivien talletuspankkien kestävyysraportointi voi johtaa asiakaskannan, inhimillisen pääoman ja liikevaihdon kasvuun ajan myötä. (Uwuigbe ym. 2018, 12.)

2.2 Vastuullisuus yhteiskunnallisena roolina

Vakuutusyhtiöt ovat yhteiskunnassa asemassa, jossa niillä on mahdollisuus osallistua kestävyyspoliittiseen päätöksentekoon (Eling 2024, 679). Poliittiset toimijat muovaavat yritysvastuun merkitystä ja sen vaikutusta yritysten pääsyyn poliittiseen keskusteluun eri strategioiden ja diskursiivisten vuorovaikutusten kautta, erityisesti EU:n poliittisella areenalla. Yritysvastuun arvo onkin kiistanalainen EU:ssa, sillä poliittiset toimijat kyseenalaistavat sen arvon. Poliittiset toimijat eivät hyväksy yritysten vastuutoimija sellaisenaan, vaan suhtautuvat niihin varauksella ja kriittisesti. (van den Broek 2021, 595, 604.)

Yritysten yhteiskuntavastuun tutkimus on siirtynyt viime vuosikymmenten aikana liiketoimintakeskeisestä fokuksesta yhteiskuntakeskeiseen lähestymiseen yritysten yhteiskuntavas-

tuuta tarkastellessa. Liiketoimintakeskeinen tutkimus keskittyi yhteiskuntavastuun taloudelliseen suorituskyykyyn tai muuhun kilpailuetuun yritykselle. Tutkijat keskittyivät usein siihen, miten ja milloin yhteiskuntavastuu parantaa yrityksen tuloksia, parantaa kilpailuasemaa, lisää tunnettuutta tai vaikuttaa muihin taloudellisiin mittareihin. Tämä lähestymistapa hallitsi tutkimuskenttää 2000-luvun alkupuolella ja keskeisenä kiinnostuksen kohteena ja huolenaiheena oli yritysten suorituskyyky. Yhteiskuntakeskeinen lähestymistapa yritysten yhteiskuntavastuuseen laajentaa tutkimusten näkökulmia ja tutkii sitä, miten ja milloin vastuullisuus parantaa yhteiskunnan tasoa, kuten sosiaalisia ja ekologisia olosuhteita ja tuo laajasti hyvinvointia yhteiskuntaan. Se käsittelee myös yritysten roolia ja sijaintia yhteiskunnassa ja kysyy, mikä on niiden sopiva rooli ja sijainti. Yhteiskuntakeskeinen tutkimus ei sivuuta yritysten yhteiskuntavastuun liiketoimintavaikutuksia, mutta se ei keskity niihin. (Wickert 2021.)

Työntekijöiden käsitys ja merkityksen luominen yritysten yhteiskuntavastuusta ovat Millsin (2023) tutkimuksen mukaan monipuolisia ja vaihtelevia. Työntekijöiden ensimmäiset määritelmät vastuullisuudesta keskittyivät usein vastuullisuuden ulkopuolelle suuntautuvaan, sosiaaliseen ja vapaaehtoiseen luonteeseen. Työntekijät sisällyttivät määritelmiinsä yhteiskunnan tai ympäristöyhteisöt, korostaen yhteiskuntavastuun luonnetta ulkoisen toiminnan näkökulmasta. Haastattelujen edetessä työntekijät alkoivat määritellä vastuullisuutta myös sisäisenä ja työntekijöihin suunnatusta vastuusta, kuten monimuotoisuuden huomioimisesta ja työntekijöiden terveydestä huolehtimisena. He korostivat myös tarvetta sisällyttää vastuullisuus käytäntöihin ja päätöksentekoprosesseihin. (Miller 2023.)

2.3 Vastuullisuuden kielikäytännöt

Crilly ym. (2016) tutkivat miten yritysten kestävyysväitteet voivat olla ristiriidassa niiden todellisten käytäntöjen kanssa ja kuinka sidosryhmät tulkitsevat yritysten kestävyysväitteitä. Sekä yritykset, että sidosryhmät käyttävät kieltä strategisesti voidakseen vaikuttaa muihin ja esitellä itsensä parhaassa mahdollisessa valossa. (Crilly ym. 2016, 713.) Viherpesun näkökulmasta on kiinnostavaa, perustuuko yritysten viestintä konkretiaan; viestivätkö yritykset konkreettisista teoistaan vai pyrkivätkö ne luomaan mielikuvia. Nykyään tuntuu olevan normi, että vastuullisuudesta viestitään, vähintään yrityksen tekemistä hyväntekeväisyyslah-

joituksista. Sidosryhmien jäsenten on vaikeaa tunnistaa, mitkä yritykset tekevät totuudenmukaisia väitteitä, koska yritysten viestinnän sisältö on samankaltaista. (Crilly ym. 2016, 709.) Haastatteluissa kävi ilmi, että ns. petolliset toimijat, eli ne, joiden väittämät eivät vastanneet yrityksen toimia, käyttivät enemmän liioittelevaa kieltä ja suuria väittämiä. Yritykset saattavat esittää kestävyysväitteitä, mutta todelliset toimet eivät välttämättä vastaa näitä väitteitä. (Crilly ym. 2016, 720.)

Kestävyyskäytäntöjä johdonmukaisesti toteuttavien yritysten johtajat puhuvat eri tavalla kuin yritysten johtajat, jotka eivät toteuta kestävyyskäytäntöjä organisaationsa arjessa. Vaikka yritykset, jotka eivät täytä vastuullisuuslupauksiaan, onnistuvat saamaan jotkut sidosryhmät uskomaan vastuullisuuteensa, asiantuntevammalla sidosryhmät näkevät kuitenkin niiden läpi. Asiantuntevimmilla ryhmillä on kyky havaita kielelliset vivahteet, kehittynyt ymmärrys vastuullisuudesta ja he määrittelevät yleensä tarkasti mistä vastuullisuus on ja mitä se ei ole. (Crilly ym. 2016, 737.) Nykypäivänä vastuullisuuslupausten täyttämättömyys on yritykselle iso riski, sillä kuluttajat ovat vastuullisuudesta yhä tietoisempia.

Jones (2019) puolestaan tutkii yritysten verkkosivujen ja painettujen mainosten avulla yritysten ympäristömainontatekniikoita. Tutkimus ei keskity pelkästään diskursseihin, vaan se myös vertaa yritysten mainonnan diskursseja sosiaalisten ja ympäristön todellisiin käytänteisiin (Jones 2019, 736). Tutkimuksen tuloksena muodostuu ”Kuluttajan voimauttamisen” diskurssi, joka koostuu kolmesta viestikategoriasta: 1) ideolisoitu visio, 2) yhteinen voimauttaminen ja 3) kuluttajien toiminta. Ensimmäisessä viestissä mainokset tarjoavat kuluttajille idealisoidun näkemyksen sosiaalisesta yhteneväisyydestä ja tulevasta ympäristöharmoniaasta. (”kuvittele maailma uudelleen, ”suunnitelma paremmasta maailmasta”). Toisessa kategoriassa mainokset ehdottavat, että kuluttaja voi saavuttaa tämän vision yhdessä yritysten kanssa. Viimeisessä kategoriassa kuluttajille annetaan toimintakehotus, joka vaatii muutakin toimintaa, kuin pelkän tuotteen ostamisen, kuten liittymään yrityksen ”tiimiin” tai ”liikkeeseen” tai allekirjoittamaan lupaus. (Jones 2019, 738.) Suurimmassa osassa vastuullisuusmainonnassa käytetään samanlaisia narratiiveja huolimatta merkittävistä eroista yrityksen vastuullisuushistoriassa. Draamanäkökulmasta tarkasteltuna yritykset hyödyntävät samaa narratiivia tehdessään eettisiä väitteitä, riippumatta siitä, tukevatko esitetyt väitteet niiden yritysten todellisia sosiaalisen ja ympäristön vastuullisuuden tekoja. (Jones 2019, 731, 744.)

Suomessa kuluttajaa onneksi auttaa tässä vastaraportit, kuten Finnwatch ja Eetti ry, jotka tutkivat ja nostavat epäkohtia esiin yrityksen toiminnan ja viestinnän välillä.

Boiral ym. (2022) analysoivat tutkimuksessaan neutralisaatiotekniikoita, joita autovalmistajat käyttävät kestävyysraporteissaan päästöhuijausskandaalin jälkeen. Tutkimuksessa sisällysanalyysin keinoin käytiin läpi 72 kestävyysraportti, jotka kattavat vuosina 2013–2017 julkaistut raportit 15 autovalmistajalta, joita syytettiin eettisestä väärinkäytöksestä liittyen dieselajoneuvojen päästöjen mittaamiseen. Tutkimuksen tuloksena tutkijat löysivät neljä pääasiallista neutralisaatiotekniikkaa, joilla autovalmistajat pyrkivät oikeuttamaan käyttäytymisensä: pää pensaaseen, vihreäksi johtajaksi julistautuva, odota ja katso sekä uuden aikakauden alku. (Boiral ym. 2022, 175, 180.) Tutkimus korostaa ulkopuolisten tutkimusten merkitystä paljastamaan puutteita yritysten kestävyysraportoinnissa.

Penttilä (2020) tutkii yritysten sosiaalisen vastuun juurtumista strategiseen suunnitteluun. Tutkimus perustuu ajatukseen siitä, että CRS-keskustelu ja tekstisisältö ovat olennaisia osia vastuullisista käytännöistä. (Penttilä 2020, 67). Penttilän mukaan vastuullisuusasioita käsitellään usein vastakkainasettelun kautta, jossa puhe ja toiminta ovat keskiössä: vastuullisuuskäytännöistä käytävää viestintää pidetään usein vain ”puhumisena”, jopa hämäämisenä. Performatiivisesta näkökulmasta kieli kuitenkin luo sosiaalisia todellisuuksia. Tällöin kieli nähdään todellisuuden tai yksilöllisten motiivien heijastuksena ja keskitytään siihen, miten viestintäkäytännön vaikuttavat organisaatioihin ja yritysten vastuullisuuteen. (Penttilä 2020, 67.) Tällöin voidaan nähdä, että keskustelu siitä, että onko puhe ja toiminta yhdenmukaista on tärkeää.

2.4 Kriittiset lähestymiset vastuullisuusraportointiin

Vastuullisuusviestinnän kysymykset ovat ajankohtainen aihe nykypäivänä yrityksissä. Paine vastuullisuusviestinnän lisäämiseksi voi tulla yritysten ulkopuolelta ja toimintaympäristön muutoksesta. Syitä vastuullisuuden viestinnän lisäämisen paineelle on kuluttajien ja asiakasyritysten odotukset, yleiset asenteet ja keskustelun muutos, joka ohjaa vastuullisuusviestintään, kilpailu ja taloudellinen hyöty, sillä vastuullisuus nähdään yrityksissä kilpailuetuna sekä sijoittajat, joita kestävät ratkaisut kiinnostavat yhä enemmän. Myös sisäisten sidosryh-

mien, johdon, henkilöstön ja sijoittajien, luoma paine vastuullisuusviestinnälle saavat yrityksissä painoarvoa ulkoisen paineen lisäksi. (Bruun & Rydenfelt 2023, 123-126.) Toisaalta raportoinnin avulla yritys voi jopa johtaa vastuullisuustyötään sekä kehittää yritys vastuutietoja käsittelyä. Raportti voi olla jopa yrityksen ensimmäinen vastuullisuusharjoitus ja haltuunotto. (Liappis ym. 2019, 226.)

Milne & Gray (2013) kritisoivat tutkimuksellaan kestävä kehityksen raportointia ja erityisesti TBL (triple bottom line) -konseptia, joka yhdistää taloudelliset, sosiaaliset ja ympäristölliset näkökohdat. TBL-konseptin, tai kolmoistilinpäätöksen, on väitetty tukevan yritysten kestävä kehitystä, mutta se on saattanut johtaa ekologisten kysymysten sivuuttamiseen. Tutkimus kyseenalaistaa, onko TBL idealla ja sen käytännöllä rakentava rooli siirtymisessä kohti kestävä yhteiskuntaa.

TBL-raportoinnin käsitteet ja viittaukset niihin nousivat suosioon 1990-luvun lopulla ja 2000-luvun alussa. Kolmoistilinpäätös, eli yritysten velvollisuus raportoida sen sosiaalisista, ympäristöllisistä ja taloudellisten vaikutuksista on edelleen keskeinen ja hallitseva käsite eitaloudellisessa raportoinnissa. Tutkimus esittää kysymyksen siitä, onko sillä ollut mitään merkittävää ja aitoa vaikutusta liiketoiminnan vastuullisuuteen. Tutkijoiden mukaan TBL käyttö on luonut hämmennystä, sillä on se alettu sekoittaa kestävyteen, vaikka se voi jopa rajoittaa ymmärrystä ekologisista ongelmista. (Milne & Gray 2013, 14, 24.)

Bansal, Kreutzer, Knusch & Mc Gahan (2024) tutkimuksessa kuvataan, miten ekologinen virhepäätelmä on rakennettu strategian perustuksiin ja kuinka se on sittemmin rapauttanut niitä. Strategian on tunnistettava, että organisaatiot toimivat monimutkaisissa, dynaamisissa ja suljetuissa järjestelmissä, joita rajoittavat planeetan rajoitteet ja rajalliset luonnonvarat, joita voidaan liiallisesti käyttää. Näiden rajoitteiden ja rajoitusten rikkominen uhkaa elämän perustaa. Strategia-alan kouluttajat ja tutkijat hyväksyivät kasvun rakentavat seuraukset, ei vain taloudelle, vaan myös jokaiselle yritykselle, pohtimatta sen vaikutuksia yhteiskuntaan ja luonnonympäristöön. (Bansal ym. 2024, 2, 6.)

Strategiatutkijat ovat tunnistaneet teollisuuden itsehallinnan mahdollisuuden, jossa yritykset koordinoivat omia toimiaan vapaaehtoisten toimenpiteiden avulla asettaakseen ja tavoitel-

lakseen ympäristötavoitteita. Vaikka nämä ohjelmat ovat tärkeitä ja ovat merkittävästi edistäneet yhteistyöhallintoa, ne eivät yksin riitä estämään yrityksiä ympäristö- ja ilmastovahingoilta. Osa niiden epäonnistumisesta johtuu yritysten käytännöistä, jotka pyrkivät alun perin ohjaamaan sääntelyä tai julkista tarkastelua. Tämä yrityskeskeinen suuntautuminen on herättänyt syytöksiä "vihreästä pesusta" ja hämärtämisestä. (Bansal ym. 2024, 8.)

2.5 Vastuullisuusraportoinnin muutokset tilikaudesta 2024 alkaen

EU:n kestävyysdirektiivi CSRD, eli Corporate Sustainability Reporting directive, tuli voimaan tammikuussa 2023 tavoitteenaan parantaa raportoidun tiedon laatua ja yhdenmukaisistaa kestävyystietojen esittämistä. Ensimmäiset yritykset, joita CSRD koskee, eli ne yritykset, jotka ovat jo olleen NFRD:n, eli ei-taloudellisen raportoinnin direktiivin piirissä, alkavat soveltaa uusia raportointivaatimuksia tilikaudesta 2024 ja ensimmäiset raportit julkaistaan vuonna 2025. Vuodesta 2025 CSRD:n piirissä ovat yritykset, jotka täyttävät kaksi kolmesta kriteeristä: yli 250 työntekijää, yli 40M€ liikevaihto, yli 20 miljoonan euron tase. Pienet ja keskisuuret pörssiyritykset raportoivat vuodesta 2026, elleivät ne päättäneet jättäytyä raportointivelvoitteista pois vielä kahdeksi vuodeksi

Euroopan parlamentti on lisäksi todennut, että kestävyysraportointi voi hyödyttää yrityksiä ja identifioimaan ja hallinnoimaan kestävyysasioihin liittyviä riskejä ja mahdollisuuksia sekä toimia pohjana paremmalle vuoropuhelulle yritysten ja sidosryhmien välillä. Lisäksi tavoitteena on varmistaa, että käytettävissä on riittävästi julkista tietoa kestävyyskysymysten yrityksille aiheuttamista riskeistä sekä yritysten vaikutuksesta ihmisiin ja ympäristöön. Direktiivi pyrkii vastaamaan aiemman raportoinnin ongelmiin, joita olivat merkittävien tietojen julkistamatta jättäminen, kestävyystietojen heikko vertailukelpoisuus ja vähäinen luotettavuus. (Euroopan parlamentti ja neuvosto, 2022.)

Direktiivi lisää avoimuutta ja vastuullisuutta, sillä kestävyysraportoinnin parantaminen hyödyttää kansalaisia, tallettajia, ammattiliittoja ja työntekijöiden edustajia, jotka saavat tietoa ja voivat siten osallistua paremmin dialogiin työmarkkinoilla. Se antaa sijoittajille mahdollisuuden sijoittaa kestävästi ja sijoittajat ja kansalaisjärjestöt ja työmarkkinaosapuolet voivat

paremmin ymmärtää kestävyyskysymyksiin liittyviä riskejä ja mahdollisuuksia sekä yrityksen vaikutuksia ihmisiin ja ympäristöön. (Euroopan parlamentti ja neuvosto, 2022.)

CSRD:n myötä raportointivaatimukset laajenevat kattamaan tiedot yrityksen liiketoimintamallin ja -strategian resilienssistä kestävyysriskeihin nähden, mahdollisuuksista ja suunnitelmista kestävään talouteen siirtymiseksi, mukaan lukien Pariisin sopimuksen mukainen 1,5 asteen tavoite ja hiilineutraalius vuoteen 2050 mennessä. Raportointi laajenee ulottamaan yrityksen omaa toimintaa ja sen arvoketjua, mukaan lukien liikesuhteet ja toimitusketju. (Euroopan parlamentti ja neuvosto, 2022.)

ESRS puolestaan on standardikokoelma, joka määrittelee mitä ja miten yritysten tulee raportoida kestävydestään. Euroopan kestävyysraportointistandardeja on 12 ja ne kattavat laajan kirjon kestävyyskysymyksiä. Ne perustuvat kaksoisolennaisuusnäkökulmaan; yritysten on raportoitava sekä vaikutuksistaan ihmisiin ja ympäristöön että siitä, miten sosiaaliset ja ympäristöasiat aiheuttavat taloudellisia riskejä ja mahdollisuuksia yrityksille. Standardeja tulee käyttää pakollisesti yrityksissä, jotka ovat velvoitettuja raportoimaan kestävyystietoja kirjanpidodirektiivin nojalla. ESRS-standardeihin kuuluu kaksi standardia: ESRS 1, joka asettaa yleiset periaatteet raportoinnille ja ESRS 2, joka määrittää oleelliset tiedot, jotka on julkaistava riippumatta siitä, mitä kestävyysaihetta käsitellään. (Euroopan komissio, 2023.)

ESRS-standardien tarkoituksena on jakaa tietoa yrityksen riskeistä ja mahdollisuuksista, jotka liittyvät sosiaalisiin ja ympäristöasioihin. Lisäksi yritysten tulee raportoida siitä, miten riskit ja mahdollisuudet vaikuttavat ihmisiin ja ympäristöön. Tämä auttaa sijoittajia, kuluttajia ja muita sidosryhmiä arvioimaan yritysten kestävyys suorituskykyä osana Euroopan vihreän kehityksen ohjelmaa. Tällä hetkellä yritykset jättävät raportoinnissaan usein pois tietoa, jota sijoittajat ja muut sidosryhmät pitävät tärkeänä. Raportoituja tietoja on vaikea verrata yrityksestä toiseen ja tiedon käyttäjät, kuten sijoittajat, ovat epävarmoja siitä, voivatko luottaa siihen.

Vakuutusyhtiöllä on merkittävä rooli, kun siirrytään kestävään ja osallistavaan talous- ja rahoitusjärjestelmään. Vakuutusyhtiöille, kuten muillekin yrityksille siirtymä ei-taloudellisesta raportoinnista uuteen kestävä kehityksen raportoinnin viitekehykseen tarkoittaa merkittävää muutosta. Yritykset tarvitsevat uudenlaista ymmärrystä raportoinnin tarkoituksista

ja tavoitteista, lisäksi raportoinnin uudelleenmäärittely aiheuttaa toiminnan, prosessien ja järjestelmien uudelleenorganisointia tai perustamista ja kustannuksia käytännön toiminnassa. Toisaalta raportoinnin lisätessä läpinäkyvyyttä, hyötyinä voivat olla raportoinnin hyödyn kasvaminen sidosryhmille, yrityksen mahdollisuus uudelleenpositioida itsensä tiedonantonsa ja sisäisten prosessiensa sovittamisen suhteen, sisäisten prosessien kehittäminen suhteiden parantamiseksi sidosryhmiin sekä tiedon uskottavuuden lisääntyminen varmuksen avulla. (Baumüller & Sopp 2021, 8, 10, 21.)

Tutkimuksessani tarkastelen vastuuraportointia ajalta, jolloin vastuullisuusraportteja ei ohjannut CSRD tai ESRS-standardi. Kestävyysdirektiivi CSRD ja ESRS, Euroopan kestävyysraportointistandardi ovat tällä hetkellä olennainen osa vastuullisuusraportointia. Tarkastelemani raportit ovat vuodelta 2023, eli viimeiset raportit ennen uusien säädösten voimaantumista.

3. VAKUUTUSALA KONTEKSTINA

Vakuutusala on aktiivisesti tunnustanut ja reagoinut ilmastonmuutoksen aiheuttamiin riskeihin, kehittänyt keinoja niiden hallitsemiseksi ja tunnustanut myös siihen liittyviä liiketoimintamahdollisuuksia. Ala laajentaa kestävyyskeskustelun perinteisten ympäristö-, ja sosiaalisten ja hallinnollisten ulottuvuuksien ulkopuolelle sisältämään myös taloudelliset ja teknologiset näkökulmat. Osa yrityksistä on esimerkiksi suunnitellut vihreitä vakuutus tuotteita edistämään kestäviä käyttäytymismalleja. (Authority 2015, 8; Eling 2024, 684; Zona ym. 2014, 1.) Kestävyttä voidaan edistää vakuutus alalla vaikuttamalla tuotteiden suunnitteluun, jakeluverkostojen toimintaan ja tehostamalla korvauskäsittelyä (Chiaramonte 2020, 3).

Alan toimijat ovat olleet huolissaan ilmastonmuutoksen vaikutuksista toimintaansa jo 1970-luvulta lähtien, jolloin johtavat jälleenvakuuttajat nostivat keskusteluun ilmastonmuutoksesta johtuvien luontokatastrofien tappioiden lisääntymisen. (Authority 2015, 8, 21.) Vakuuttajien on varauduttava ilmastonmuutoksen aiheuttamien suorien riskien lisäksi myös riskeihin, jotka syntyvät yhteiskunnan reaktioista ilmastonmuutokseen, mukaan lukien rakenteiden rakentamiseen ja energiantuotantoon (Mills 2012, 1424).

Pankin valvontaviranomaisten vuonna 2015 ilmastonmuutosraportin mukaan vakuutusyhtiöt ovat ryhtyneet ilmastoon liittyviin toimiin, kuten tutkimusyhteistyöhön tiedeyhteisön kanssa, tietoisuuden lisäämiseen asiakkaiden ja suuren yleisön keskuudessa sekä sisäisten riskien ja mahdollisuuksien arviointiin. Jotkut yhtiöistä ovat myös osallistuneet julkisiin keskusteluihin ilmastonmuutospolitiikasta kansainvälisesti. (Authority 2015, 21.)

2023 julkaistu tutkimus vahinkovakuutusyhtiöiden vastuullisuusanalyysistä tarkastelee yhtiöiden vastuullisuutta konkreettisten toimien kautta. Analyysissään meklariyritys Söderberg & Partners tarkastelevat vakuutusyhtiöiden vakuutus tuotteita. Heidän mukaansa vakuutusyhtiöllä on mahdollisuus vähentää ympäristövaikutuksiaan kestävien korvausratkaisuiden sekä vahinkojen ehkäisemisen avulla. Vakuutusyhtiöt myös hallinnoivat merkittäviä sijoitusomaisuuksia, joiden kautta on mahdollisuus tehdä vastuullisia valintoja. Analyysi arvioi, miten vakuutusyhtiöt ottavat vastuulliseen huomioon vahinkojen hoidossa, hankinnoissa, ilmastonmuutokseen sopeutumisessa ja varainhoidossa. Analyysi arvioi myös sitä, miten yh-

tiöt lisäävät asiakkaidensa ja työntekijöidensä tietoisuutta vahinkoihin ja vakuutuksiin liittyen. Tutkimus on tehty vakuutusyhtiölle kyselylomakkeilla sekä saatavilla olevan datan perusteella. (Herlin & Lingyi 2023.)

Vakuutusala voidaan kuitenkin nähdä maailmanlaajuisena ilmatoriskien selvityskeskusena. Vakuutusyhtiöt ovat keskeisessä asemassa riskien ehkäisyssä hyödyntämällä dataa riskien tarkan hinnoittelun ja riskitietoisten käyttäytymismallien edistämiseksi. Niiden toimet ilmastonmuutoksen torjumisessa osoittavat, että markkinapohjaiset mekanismit voivat tukea kasvihuonepäästöjen vähentämistä ja yhteiskunnan sopeutumista ilmastonmuutoksen tuomiin väistämättömiin vaikutuksiin. (Mills 2012, 14, 25; Elling 2024, 685.)

Vakuutusyhtiöiden konkreettisia vaikutuksia ja panoksia kestäväyyteen voidaan tunnistaa koko sen arvoketjussa. Vakuutusala helpottaa yhteiskunnallisten riskien siirtoa hallittaviksi riskipooliksi. Se auttaa hallitsemaan ja lieventämään riskejä innovatiivisten käytäntöjen ja strategisten investointien avulla. Lisäksi yhtiöt kehittävät uusia tuotteita, kuten vihreitä vakuutus tuotteita ja palveluita, jotka tukevat ekologista kestävyyttä, kuten uusiutuvaa energiaa ja ympäristöystävällisiä hankkeita. Vakuutuksen myöntämisellä on vaikutuksia kestäväyyteen, kun tietyt riskit suljetaan pois vakuutusehdoissa ja niihin sisällytetään ekologiset kriteerit sekä kannustetaan riskitietoiseen käyttäytymiseen hinnoittelun kautta. Vahinkojen käsittelyllä ja korvausprosesseilla on kestävyysvaikutusta, kun samassa yhteydessä tarjotaan vahingontorjuntaa ja neuvontaa. Yhtiöt edistävät vastuullisuutta vahvistamalla yhteiskunnallista kestävyyttä integroimalla vahinkokäsittelyyn riskinhallinta- ja ennaltaehkäisystrategioita. (Elling 2024, 693.)

Vakuutusyhtiöt itse näkevät, että niillä on historiallisesti ollut merkittävä rooli riskien minimoimisessa ja ilmastonmuutoksen voimistuessa niillä on suuri mahdollisuus kehittää luovia ratkaisuja ja tuotteita, jotka vähentävät ilmastonmuutokseen liittyviä riskejä kuluttajille, yhteiskunnalle ja niille itselleen. (Zona ym. 2014, 1.) Vakuutusyhtiöt näkevät ilmastonmuutoksessa mahdollisuuksia, kuten uusia tuotteita, asiakkaiden ja joustavuuden tukemista riskitietoisuuden ja riskinsiirron avulla, sijoituksia vihreisiin joukkolainoihin ja finanssialan johtajuuden tarjoamista ilmastonmuutoksen alalla. Vakuutusala on lisäksi sitoutunut lisäämään ilmastoystävällisiä sijoituksia. Alan toimijat uskovat, että heidän vastuunsa on osoittaa

johtajuutta vastuullisuusasioissa. (Authority 2015, 8, 64, 70.) Kestävään kehitykseen sitoutuminen voi lisätä asiakaspysyvyyttä ja tuotteiden tehokkuutta asiakkaiden tarpeisiin vastaamisessa, esimerkiksi antamalla neuvontaa ja suunnittelupalveluita (Chiaramonte ym. 2020, 3).

4. TUTKIMUSMENETELMÄ

4.1 Laadullinen tutkimus ja tutkijan asema

Laadulliset menetelmät ja diskurssianalyysi on tullut tutuksi opintojeni aikana ja erityisesti diskurssianalyysi on opintojen aikana herättänyt mielenkiintoni. Sosiaalisen konstruktionismin mukaisesti yhteiskuntatieteiden tutkimuskentällä ei ole tutkimuksilla mahdollista saada selville yhtä, absoluuttista totuutta, vaan todellisuus rakentuu ihmisten vuorovaikutuksessa. Lisäksi kielen ja vallan käyttö kiinnostaa minua, etenkin vastuullisuuden näkökulmasta. Siksi omaan tutkimukseeni tutkimusmenetelmäksi valikoitui diskurssianalyysi.

Vakuutusala valikoitui tutkimuskohteekseni, sillä työskentelen alalla itse. Minulla ei kuitenkaan ole mitään kytköksiä tutkimuksen kohdeyrityksiin. Työskentelemässäni yrityksessä alettiin vasta viime vuonna rakentaa vastuullisuusraporttia, sen tiukentuessa koskemaan myös pienempiä yrityksiä. Toivon, että tutkimukseni auttaa kollegoitani vastuullisuusraportin rakentamisessa, vaikka raportin vaatimukset muuttuvatkin tulevaisuudesta. Työskentely vakuutusosalalla ja vastuullisuuteen liittyvät opinnot ovat saaneet minut kiinnostumaan siitä, miten kielelliset valinnat ohjaavat ajattelua ja toimintaa. Teoreettinen ymmärrykseni vastuullisuudesta on muodostunut jo aiemmin opintojen aikana, mutta ymmärrys vakuutusyhtiöiden vastuullisuudesta on ollut hyvin pintapuolista. Olen syventänyt ymmärrystä siitä tutustumalla aikaisempaan kirjallisuuteen.

Laadulliseen tutkimukseen ja etenkin tekemääni tulkinnalliseen diskurssianalyysiin vaikuttaa myös oma taustani alalla, suomalaisen kulttuurin ominaisuudet ja omat ennakkokäsitykseni yritysten vastuullisuusviestinnästä. Olen pyrkinyt tiedostamaan erityisesti nämä ennakkokäsitykset ja pyrkinyt keskittymään kielellisiin seikkoihin ja niiden tulkintaan.

Juhila (2016) on pohtinut tutkijan erilaisia asemia suhteessa aineistoon diskurssianalyytisessä tutkimuksessa. Tutkijan tulisi olla tietoinen positioistaan tutkimuksen eri vaiheissa ja eri positiot tulisi esitellä lukijalle. Tutkimuksen tekeminen on kielellistä toimintaa, jossa tutkijalla on keskeinen rooli. Tutkijan ja aineiston suhde on vahvasti vuorovaikutuksellinen, sillä tutkimusaineistojä tuottaessaan tutkija kuuntelee aineistonsa tekstuaalisia ääniä ja keskustelee niiden kanssa. Tutkija vuorovaikuttaa myös muiden tutkijoiden kanssa vähintään

heidän kirjoitustensa kautta. Tutkimus on suunnattu jollekin yleisölle ja tutkija vuorovaikuttaa siten myös yleisön kanssa. Tutkija on myös kulttuurinen toimija ja tämän aseman kautta hän tekee tulkintansa aineistosta. (Juhila 2016, 313.)

Tutkijan positiota diskurssitutkimuksessa voivat olla analyttikko, asianajaja ja tulkitsija. Asianajajan roolin ottaessaan, tutkija pyrkii edistämään esimerkiksi päämäärän saavuttamista ja tutkii siksi aineistoaan tietystä näkökulmasta. Tutkimuksellaan asianajaja pyrkii tarkastelemaan kielellisten todellisuuksien rakentumista, mutta myös tutkimaan niitä kriittisesti ja miettimään, miten näitä todellisuuksia voisi sommitella toisin. Voidaan nähdä, että asianajaja on todellisuuden kriitikko. Kielellisen vallankäytön erittelemine paljastaa vakiintuneiden totuuksien lisäksi myös vastakkaisia näkemyksiä tai hiljennettyjä totuuksia. (Juhila 2016, 317.) Koen, että positioni suhteessa vakuutusyhtiöiden vastuullisuuteen on asianajaja. Vastuullisuusviestinnän kriittinen tarkastelu on kiinnostanut minua aina ja haluaisin itse ymmärtää ja auttaa muita ymmärtämään paremmin, millaisilla kielellisillä valinnoilla kuluttajan ymmärrystä ohjataan.

Toisaalta aineiston analyysini on hyvin tulkinnallista. Tulkitsijan positioon asettuvalla tutkijalle aineistot näyttävät erilaisten mahdollisuuksien toiminta-alueena, eli niitä voi tulkita, analysoida ja lukea monilla eri tavoilla. Aineiston ja tutkijan vuorovaikutuksellinen suhde on keskeinen tulkitsijan position ottaneelle tutkijalle ja hänen oma kokemuksensa ja taustansa vaikuttavat siihen, miten hän aineistoa tulkitsee. Tutkija rakentaa tällöin teksteistä poimituille ilmaisuille diskurssianalyttisen kehyksen ja ilmaisut sijoitetaan tutkimuksessa uudenlaiseen vuorovaikutukselliseen yhteyteen. (Juhila 2016, 322.) Vastuullisuusraportit näyttävät mahdollisuuksien kenttänä, sillä erilaisia esiin nousseita teemoja oli aluksi paljon. Vaikka aineistot ovatkin hyvin samankaltaisia eikä niissä käytetty kieli ole erityisen kuvailevaa tai elävää, mahdollisuuksia tulkintoihin oli silti paljon.

Koen, että asianajajan rooli näyttää tutkimuksessani oma kiinnostukseni vastuullisuutta kohtaan ja esimerkiksi kasvissyöjän identiteettini vaikuttavat siihen, että tulkiten aineistoa ja yritysten kriittisin lasein ja vaadin yrityksiltä avointa ja rehellistä vastuullisuusviestintää. Vaikka analyysini ei keskity vastuullisuusviestinnän vallan muotoihin, tulen sivuuttamaan myös vakuutusyhtiön itselleen asettamia rooleja vastuullisuusviestinnässään.

Toisaalta tutkimustulosteni keskusteluosiossa siirryn tutkijana keskustelijoiden joukkoon. Osallistun tutkimuksellani vastuullisuusdiskurssitutkimuksen keskusteluun ja olen siten mukana julkisella mielipiteenvaihdon areenalla tulosteni pohjalta. Keskustelija tutkii sitä, miten kielelliset toimijat tuottavat kielivalinnoillaan todellisuutta. Toisin kuin asianajaja, tulkitsija ei pyri kertomaan, millaisia toisia todellisuuksia on tai miten lukijoiden tulisi ymmärrystään rakentaa, vaikka keskustelijan positio mahdollistaa myös kriittisyyden. Kriittisyydellä keskustelijan positiossa tarkoitetaan sitä, että tutkija horjuttaa itsestään selvinä pidettyjä asioita. (Juhila 2016, 327.)

4.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimukseni luotettavuutta voidaan arvioida totuudellisuuden, uskottavuuden, siirrettävyyden ja vahvistettavuuden kriteerien perusteella (Eriksson & Kovalainen 2016, 56). Tutkimuksen ollessa laadullinen tutkimus, arvioinnissa on otettava huomioon tutkijan positio. Tutkijan omista lähtökohdista ja ennakko-oletuksista lähtöisin olevat tulkinnat vaikuttavat tutkimustulokseen.

Totuudellisuuden arviointi laadullisessa tutkimuksessa viittaa siihen, missä määrin tutkimusmenetelmä tuottaa yhdenmukaisia tuloksia toistettaessa, vaikka laadullisessa tutkimuksessa, jossa korostuvat tulkinnat ja konteksti, suora toistettavuus on harvoin tavoite. Totuudellisuuden arvioinnissa voidaan arvioida tutkimuksen prosessin ja tulkintojen johdonmukaisuutta ja läpinäkyvyyttä. (Eriksson & Kovalainen 2016, 304.) Tässä tutkimuksessa prosessi on aukikirjoitettu ja siksi läpinäkyvä. Tulkintoja avataan tutkimuksen tulososiossa ja tulkinnat tukeutuvat aineistosta poimittuihin vastuullisuuskuvauksiin. Näitä vastuullisuuskuvauksia on käytetty tutkimuksen tulososiossa avaamaan lukijalle tulkintojen perusteita.

Laadullisessa tutkimuksessa uskottavuuden arviointi on keskeistä. Uskottavuutta arvioidaan sen perusteella, miten hyvin tutkimus mittaa sitä, mitä se on tarkoitus mitata; miten tutkimus kuvaa tutkittavan aineiston diskursseja, vahvistaako aineisto tulokseksi saadut diskurssit. (Eriksson & Kovalainen 2016, 305.) Tämän tutkimuksen diskurssit on muodostettu tutkimusprosessilla, joka on avattu tutkimuksessa. Diskurssit on muodostettu vastuullisuusraporteista nousseiden teemojen perusteella ja tutkijan positiota on arvioitu kriittisesti läpi koko

tutkimuksen. Aineistosta poimittuja vastuullisuuden kuvailuja on arvioitu jatkuvasti; koskevatko ne vastuullisuutta, kuvaillaanko niissä vastuullisuutta joko niin, että mitä tai miten sanotaan, missä tilanteessa ja millä seurauksilla. Tutkimuksen tuloksena muodostuneet diskurssit ovat uskottavia vastuullisuusraporteista nousevia diskursseja. Tutkimuksen uskottavuus on vahva tutkijan position ollessa kriittisen tarkastelun alla läpi koko prosessin, aineiston ollessa kaikkien saatavilla ja tulosten tarjotessa laajan näkökulman vastuullisuusdiskursseihin.

Laadullisessa tutkimuksessa yksi luotettavuuden arviointikriteeri on siirrettävyys, joka tarkoittaa sitä, missä määrin tutkimustulokset voivat olla relevantteja tai sovellettavissa muihin samankaltaisiin konteksteihin (Eriksson & Kovalainen 2016, 307). Tämän tutkielman siirrettävyyttä perustelee se, että aikaisempaa tutkielmaa on kuvattu tutkielmassa laajasti. Vastuullisuusraporttien tutkimusta on tehty paljon ja tulokset mukailevat aikaisempien tutkimusten tuloksia. Vastuullisuusraportit ovat sisällöltään säänneltyjä ja siksi niiden aihealueet ovat samoja, joten siirrettävyys tässä kontekstissa onnistuu hyvin.

Tutkimuksen vahvistettavuus erityisesti laadullisen tutkimuksen arvioinnista on tärkeä arviointikriteeri. Sillä arvioidaan, onko tutkimusdata ja siitä tehdyt tulkinnat pelkästään tutkijan mielikuvituksen tuotetta, vai onko tutkimusaineistolla ja tuloksilla yhteys. Vahvistettavuuden tavoitteena on osoittaa, että löydökset ja tulkinnat ovat selkeästi ymmärrettävissä ja vahvistettavissa. (Eriksson & Kovalainen 2016, 308). Tutkielmassa tutkijan roolia ja ennakkoletuksia on pyritty tarkastelemaan mahdollisimman avoimesta ja tuomaan ne lukijalle arvioitavaksi. Tutkimusaineistoa on läpikäyty apukysymysten kanssa useaan kertaan, samalla kriittisesti arvioiden omaa asemaa ja oletuksia prosessin aikana. Tutkimustulokset on raportoitu aineistoon nojaten ja avaten tulosten kytkökset aineistoon.

4.2 Diskurssianalyysi

Tutkielmani lähtökohta on sosiaalinen konstruktionismi, joka tarkoittaa aineistonkeruussa sitä, että tutkin kielen ja sillä rakennettavaa sosiaalista todellisuutta. Tutkielmassani todellisuuskäsitykset rakentuvat teksteissä vastuullisuusraporteissa, joissa se jäsentyy neljän diskurssin kautta.

Sosiaalisen konstruktionismin yksi keskeinen periaate on kriittinen kanta itsestään selvänä pidettyyn tietoon. Se haastaa ajatuksen, että havainnot maailmasta paljastaisivat todellisuuden ongelmattomasti ja että tavallinen tieto perustuisi objektiiviseen, puolueettomaan havainnointiin. Käsitteemme maailmasta, käyttämämme kategoriat ja käsitteet ovat kontekstista riippuvaisia ja tietyn kulttuurin ja historian tuotteita, riippuvaisia sosiaalisista ja taloudellisista olosuhteista joissa ne syntyvät. Tietoa ei siksi pidetä objektiivisen havainnoin tuloksena, vaan ihmisten sosiaalisessa vuorovaikutuksessa ja kielenkäytössä rakentuvana. (Burr 2015, 2.)

Valitsemani menetelmä on diskurssianalyysi, joka kiinnostaa menetelmänä ja sen mahdollistamien tulosten takia. Diskurssianalyysia on käytetty yritysten yhteiskuntavastuututkimuksessa parin viime vuosikymmenen aikana. On huomattu, että se, miten yritykset puhuvat vastuistaan ja roolistaan yhteiskunnassa, on tärkeää. Yritykset ovat voimakkaita toimijoita yhteiskunnassa ja ne vaikuttavat siihen, miten muut toimijat ymmärtävät kestävän kehityksen ajatusta. (Mäkelä 2012, 22.) Kiinnostavaa on myös se, miten vastuullisuusviestintä muokkaa ja vaikuttaa vastuullisuustoimiin ja miten se muodostaa kokonaan uusia vastuullisuustoimia (Schoeneborn ym. 2021). Tutkimalla kieltä ja käsitteitä saadaan tietoa siitä, miten hahmotamme sosiaalisen todellisuuden (Satokangas 2023, 206). Vastuullisuusraportit eivät vain kuvaa yritysten vastuullisuutta, vaan uusintavat tai muuttavat tapaamme käsittää yritysten yhteiskuntavastuun.

Diskurssianalyysilla pääsen käsiksi siihen, miten yritykset puhuvat ja millaista todellisuutta vastuullisuudesta rakennetaan. (Heikkinen & Kurvinen 2024, 9). Yritysvastuuraporteissa rakennettu ymmärrys muokkaa siis paitsi kuluttajan käsitystä vastuullisuudesta yleisesti ja kyseisen yrityksen vastuullisuudesta, se muokkaa myös vakuutusyhtiöiden vastuullisuustoimia, sillä puhe ja kielenkäyttö eivät vain esitä sosiaalista maailmaa, vaan rakentavat ja muokkaavat sitä. Diskurssi voidaan määritellä suhteellisen yhtenäiseksi puhetavaksi. Erityistä tässä menetelmässä on se, että olennaista ei ole se, mitä sanotaan, vaan millainen todellisuus sanavalinnoista yhdessä kontekstin kanssa rakentuu. (Kangas, Lämsä & Heikkinen 2016, 263; Bardon 2017, 14.)

Kielenkäyttö voi pyrkiä noudattamaan normeja tai rikkomaan niitä. Diskurssitutkimus tutkii niitä seurauksia, joita kielenkäytön valinnat aiheuttavat kielenkäyttäjille ja aiheelle, josta puhutaan. Diskurssitutkijan mielenkiinnon kohteena on kielenkäytön ja sosiaalisen toiminnan yhteen kietoutuneisuus. Kiinnostavaa diskurssitutkijalle on se, että asioille annetut merkitykset vaihtuvat tilanteesta ja paikasta riippuen, vaikka kielellinen ilmaus pysyisi samana. (Pietikäinen & Mäntynen 2020, luku 1, luku 4.)

Diskurssitutkimuksen tarkoituksena on tarkastella sitä, miten erilaisia todellisuuksia ja tapahtumia merkityksellistetään, eli millaisia merkityksiä luodaan. Se tutkii millä ehdoilla ja minkälaisia seurauksia merkityksellistämällä on. Tutkimuksen tarkoitus ei ole selvittää eniten paikkaansa pitävää todellisuutta, vaan tarkastella näiden eri merkityksien valtasuhteita. (Pietikäinen & Mäntynen 2020, luku 1.) Vakuutusyhtiöiden vastuullisuusraporteista tarkoitukseni on siis etsiä näitä eri merkityksiä, verrata eri yhtiöiden diskursseja ja diskurssien suhdetta toisiinsa. Kiinnostuksen kohteenani on siis se, millaisen kuvan vastuullisuudesta vastuullisuusraportit rakentavat, mitä merkityksiä vastuullisuuteen liitetään ja millaisiin konteksteihin eri vastuullisuuden osa-alueet kytketään. Miten vastuullisuus asemoidaan osaksi sosiaalista todellisuutta sanostollisilla ja kieliopillisilla keinoilla. (Satokangas 2023, 195.)

Diskurssitutkimuksen rajoitteena on, että analyysin tulosten ulkopuolelle jää muitakin mahdollisia merkityksiä, kuin tutkijoiden esiintuomat. Tutkimuksen tarkkuutta ja laajuutta voidaan edistää tutkijan huolellisuudella, keskustelulla ja refleктоimalla tulkintoja. Aineistoa käydään läpi yhä uudelleen, jotta sieltä nousevat käsitykset tarkentuvat. Tuloksia voidaan myös verrata aikaisemmasta tutkimuksesta esiin nousseisiin diskursseihin. Tulosten ollessa linjassa aikaisemman tutkimuksen kanssa, tutkimuksen uskottavuus kasvaa. (Kangas ym. 2016, 263, 272; Bardon ym. 2017, 27.)

4.3 Aineisto

Tutkimukseni aineisto koostuu kolmen suurimman vakuutusyhtiön, eli Pohjola vakuutuksen, LähiTapiolan ja Fennian vastuullisuusraportit vuodelta 2023. Vastuullisuusraportit saan vakuutusyhtiöiden verkkosivuilta. Tutkittavat vastuullisuusraportit ovat ajalta ennen CSRD-direktiiviä ja ESRS-standardeja ja niitä ohjaa NFRD-direktiivi (Non-Financial Reporting

Directive) sekä kansallinen lainsäädäntö. Raportoinnin sisältövaatimuksina oli raportoida ympäristöasioista, työntekijöihin ja sosiaaliin kysymyksiin liittyvistä asioista, ihmisoikeuksista, korruption ja lahjonnan torjunnasta sekä liiketoimintamallista ja siihen liittyvistä riskeistä. NFRD-direktiivin aikana yritykset saavat itse valita, missä muodossa ne esittivät tiedot: osana toimintakertomusta tai erillisenä raporttina. Raportointistandardeja ei ole pakko käyttää. Raportoinnin vaatimukset olivat joustavat ja ei-yksityiskohtaiset, mikä johti siihen, että raporttien laatu ja vertailtavuus vaihtelivat paljolti. (Työ- ja elinkeinoministeriö.)

Puusan & Juutin mukaan (2005, 119) laadullinen aineisto voidaan nähdä näytteenä todellisuudesta. Omassa tutkimuksessani vastuullisuusraporttien ajatellaan olevan näyte vastuullisuustodellisuudesta, jota vakuutusyhtiöt haluavat sidosryhmilleen rakentaa.

Aineistolla on tarkoitus päästä käsiksi siihen, millaisia todellisuuksia vakuutusyhtiöt haluavat vastuullisuudestaan rakentaa, kun vastuullisuus on ajankohtainen ja monille asiakkaille tärkeä kriteeri kulutusvalintojen suhteen. Vastuullisuusraportit voidaan nähdä merkittävänä lähteenä, sillä ne tuovat esille vakuutusyhtiöiden näkemyksiä, arvoja ja viestintätapoja vastuullisuuden osalta. Yritysvastuuraportointi tarjoaa yhteiskunnalle tietoa yrityksen vastuullisuudesta, sillä yritystoiminnalla on merkittäviä sosiaalisia ja ympäristövaikutuksia. Viestinnän kautta saadaan tietoa yrityksen toteutuneista yhteiskunnallisista vaikutuksista. Yhteiskunnan lisäksi yritysten vastuullisuus kiinnostaa enenevässä määrin myös yksittäisiä kuluttajia. (Mäkelä 2021, 81.) Raportoinnin avulla yritys voi jopa johtaa vastuullisuustyötään sekä kehittää yritysvastuutietojensa käsittelyä. Raportti voi olla jopa yrityksen ensimmäinen vastuullisuusharjoitus ja haltuunotto. (Liappis ym. 2019, 226.)

Vastuullisuusraporteilla on omat erityispiirteensä sekä sisällöt ja tapa, millä vastuullisuudesta raportoidaan. Aineistoa analysoidessa tulee ymmärtää aineiston konteksti ja genre. Genren analyysi on tärkeää sinänsä, jotta saadaan yleistä ymmärrystä siitä, millaisia aineiston tekstit ovat. (Vaara, Sorsa & Pälli 2010, 692.)

Koska yritysvastuuraportoinnin ”tyyli on vapaa” se saattaa keskittyä monesti vain positiivisiin asioihin ja sisältö vaihtelee vuodesta toiseen. Tämä aiheuttaa sen, että raportit eivät ole vertailukelpoisia eivätkä täytä johdonmukaisuuden vaatimuksia. Tästä syystä raportointi ei anna riittävää kuvaa yrityksen yhteiskuntavaikutuksista, sillä yritykset voivat itse päättää,

missä muodossa ja miten laajasti vastuullisuudestaan raportoivat. Raportointi voi hämärtää kuvaa yrityksen todellisten yhteiskunnallisten vaikutusten laajuudesta, sillä raportointiin panostavat erityisesti yritykset, jotka toimivat sellaisilla aloilla, joiden toiminnalla on yhteiskunnalle haitallisia vaikutuksia. Toisaalta ne yritykset, joiden toiminta on vastuullista ja täyttää kuluttajien ja sidosryhmien toiveet, eivät välttämättä panosta vastuullisuusraportointiin. (Mäkelä 2021, 80.)

Tutkimukseni koostuu kolmesta vuoden 2023 vastuullisuusraportista. Vastuullisuusraportit valikoituivat aineistoksi yrityksen koon perusteella. Tarkoitukseni oli ottaa mukaan neljän suurimman Suomessa toimivan vakuutusyhtiön, eli OP Pohjolan, LähiTapiolan, Fennian sekä If:n raportit, mutta If:n raporttia ei ole saatavilla suomeksi. Koska If:llä vastuullisuusraportti on vain englanniksi ja suomeksi saatavilla yksittäisiä artikkeleita vastuullisuudesta, päätin jättää If:n kokonaan aineistosta pois. Rajauksen syynä on aineiston tasalaatuisuus. Vastuullisuusraportit ovat muodoltaan erilaisia kuin artikkelit ja halusin, että aineisto on samanlaista jokaiselta yhtiöltä.

4.4 Analyysin eteneminen

Aineistolla tarkoitukseni on päästä käsiksi siihen, millaisia todellisuuksia vakuutusyhtiöt haluavat vastuullisuudestaan rakentaa, kun vastuullisuus on ajankohtainen ja monille asiakkaille sekä sidosryhmille tärkeä kriteeri kulutusvalintojen suhteen. Tavoitteena on analyysillä saada aineistosta esiin toistuvat teemat, joita yritykset viestinnällään rakentavat.

Aineiston analyysimenetelmänä tutkimuksessani on diskurssianalyysi, joka on luonteeltaan melko joustava analyysitapa. Aloitan aineiston läpilukemalla vastuullisuusraportit, jotta saan yleiskuvan aineistosta ja vastuullisuusraporttien rakenteesta. Alustavan analyysin tarkoituksena on tehdä havaintoja aineistosta ja tunnistaa kiinnostavia kielenkäytön ilmiöitä (Pälli & Lillqvist 2020, 390).

Itse analyysin aloitan aineiston teemoittelulla. Analyysia ja aineiston läpikäyntiä ohjaavat tutkimuskysymykset. Pidän koko analyysin ajan tutkimuskysymykseni näkyvillä samoin seuraavat apukysymykset, jotka ohjasivat analyysia: mitä sanotaan, miten sanotaan, missä tilanteessa sekä miten kielelliset sopimukset ohjaavat ajattelua ja toimintaa. Apukysymysten

oli tarkoitus ohjata huomiotani pois vakuutusyhtiöiden konkreettisista vastuullisuusteosta, joihin ajatukseni harhautuivat analyysin teon alussa. Minun piti muistuttaa itselleni, että analyysin kohteenani on kielenkäyttö, ei konkreettiset vastuullisuusteot. Analyysin on tarkoitus tuottaa vastaus siihen, millaisia todellisuuksia vastuullisuusviestinnällä halutaan rakentaa. Analyysi on prosessi, joka sisältää tutkittavan ilmiön ymmärtämistä, rajaamista, aineistoon tutustumista, aineiston analyysia ja analyysin kytkemistä laajempaan kontekstiin. (Pietikäinen & Mäntynen 2018, 277.)

En etukäteen määritellyt teemoja, vaan annoin aineiston ns. puhua puolestaan siitä huolimatta, että joitakin ennako-oletuksia teemoista onkin, kun kyseessä on vastuullisuusraportit, jotka ovat lähtöjäänkin samankaltaisia, etenkin saman alan yrityksillä. Käyn teemat läpi useamman kerran Puusa & Juuti (2005, 121) mukaillen, jotta varmistun niiden tärkeydestä ja hahmotan teemojen sisäistä rakennetta ja niiden suhdetta toisiinsa. Aluksi havainnot ovat yksittäisiä, mutta niiden pohjalta alkaa rakentua käsitys laajemmasta ilmiöstä. Teemoittelua ja aineiston uudelleenjärjestelyä tein useamman kerran, jotta aineisto tulee tutuksi ja kirkastuu se, mitä aineistolta voi kysyä. Diskurssianalyysi on ilmiöiden ja havaintojen järjestelmällistä ryhmittelyä ja järjestelyä. (Pietikäinen & Mäntynen 2018, 269, 297).

Huomioitavaa on, että osa tietoa on myös se, miten aineistoa analysoidaan; mitkä valinnat tehdään, miten ne esitetään ja perustellaan. Kieli on paitsi tutkimuksen kohde, myös tiedon tuottamisen väline. (Pietikäinen & Mäntynen 2018, 266–267.) Tutkijan valinnoilla siitä, mihin osaan aineistossa keskitytään tai mikä analyysin keino valitaan, on iso rooli tutkimustuloksien kannalta.

Toisessa vaiheessa aloitin aineiston varsinaisen analysoimisen ja aloin käydä läpi raportteja tutkimuskysymyksen kulkiessa koko lukemisen ajan rinnalla: miten vastuullisuudesta puhutaan, kuka puhuu ja missä kontekstissa. Keräsin vastuullisuutta käsittelevät virkkeet yhtiöiden vastuullisuusraporteista, otin analyysiin mukaan kaikki virkkeet, joissa kuvailtiin yritysten vastuullisuutta. Aineistoa raporteista kertyi yhteensä 63 sivua ja 483 virkettä.

En erotellut vastuullisuusraportteja toisistaan niiden ollessa rakenteeltaan ja kieleltään hyvin samankaltaisia. Raporttien vastuullisuuskäsitystä rakentavat virkkeet on kerätty ja teemoiteltu erikseen, mutta kolmannen vaiheen analysointivaiheessa en enää käsitellyt yrityksiä erillään toisistaan. Yrityksistä huomioitavaa on se, että vain OP:lla on pankkitoimintaa, LähiTapiola ja Fennia keskittyvät vain vakuutus- ja sijoitustoimintaan.

Kolmannessa vaiheessa aloin teemoitella aineistosta kerättyjä virkkeitä. Aluksi erilaisia teemoja oli 16. Teemoja yhdistelemällä ja analysoimalla tarkemmin, ne kuitenkin nopeasti ja luonnollisesti sain yhdisteltyä teemat siten, että niistä muodostui vastuullisuusdiskurssit. Tutkimusotteeni oli hyvin tulkinnallinen ja keskityin kielen ja tekstien merkitysten ymmärtämiseen sosiaalisessa ja kulttuurisessa kontekstissa.

Hyvähallintotapa sosiaalisena vastuuna

- Henkilöstö
- Työhyvinvointi
  - Henkilöstön kouluttaminen
  - Henkilöstön osaaminen
- Hyvä johtaminen
- Esihenkilöiden kouluttaminen
  - Toimintakulttuurin johtaminen
- Sääntelymukaisuus
- Rahanpesun estäminen
  - Eettinen liiketoiminta

Dialogi sidosryhmien kanssa vastuullisuuden edistämiseksi

- Sidosryhmien odotukset
- Kyselyt
  - Odotusten tunnistaminen
  - Maineriski
- Yhteistyö vastuullisuuden edistämiseksi
- Vuoropuhelu
  - Kannustaminen
- Vaatimukset kumppaneille
- Vastuullisuuden arviointi
  - Auditoinnit
  - Ilmoitetut vastuullisuusperiaatteet

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen osana perustehtävää

- Turvallisuutta lisäävät tuotteet ja palvelut
- Asiakkaiden talouden turvaaminen
  - Vahinkojen ennalta-ehkäisy
  - Rahoitusneuvonta
- Hyväntekeväisyys
- Paikallisyhteisöjen tukeminen
  - Tuki erilaisiin hankkeisiin
- Vastuullisuuden suunnannäyttäjät
- Vihreän siirtymän kumppani
  - Asiakkaiden kannustaja
  - Asiakkaiden ohjaaja

Ympäristövaikutusten huomioiminen sisällytettynä päätöksentekoon

- Oman toiminnan kehittäminen
- Päästöjen vähentäminen
- Vastuullinen sijoittaminen

5. VASTUULLISUUSDISKURSSIT

Tutkimuskysymykseni on: miten vastuullisuus rakentuu diskursiivisesti vakuutusyhtiöiden vastuullisuusraporteissa. Alakysymyksinä on: millaisia diskursseja vakuutusyhtiöiden vastuullisuusraporteissa rakentuu ja millaisilla diskursiivisilla käytänteillä vastuullisuusraporteissa rakennetaan vastuullisuutta.

Diskurssianalyysin tuloksena syntyi neljä vastuullisuusdiskurssia, joilla vakuutusyhtiöt kuvaavat vastuullisuuttaan vastuullisuusraporteissa. Neljän diskurssin avulla vakuutusyhtiöt kuvaavat vastuullisuuttaan erilaisilla osa-alueilla, kuten sosiaalisen vastuun, ympäristö vastuun ja taloudellisen vastuun näkökulmista. *Hyvä hallintotapa yrityksen sosiaalisen vastuun perustana* korostaa henkilöstön kehittämistä ja hyvinvointia sekä hyviä johtamiskäytäntöjä ja -rakenteita. *Dialogi sidosryhmien kanssa kestävän arvonluonnin edistämiseksi* painottaa yhteiskunnallista vaikuttamista osana yritysten perustehtävää. *Yhteiskunnallinen vaikuttaminen osana perustehtävää* vakuuttelee sidosryhmät siitä, että vastuullisuus on nidottu ydinprosesseihin. *Ympäristövaikutusten huomioiminen sisällytettynä päätöksentekoon* -diskurssi korostaa yritysten jo olevan vastuullisia, kehittävän toimintaansa, vähentävänsä päästöjään ja panostavansa vastuulliseen sijoittamiseen. Näiden diskurssien kautta yritykset pyrkivät luomaan kuvaa vastuullisuudestaan ja sitoutumisestaan yhteiskunnan hyvinvointiin ja turvallisuuteen.

Kaikki kolme vakuutusyhtiötä on analysoitu yhdessä niiden kielen ja raporttien rakenteen ollessa hyvin samankaltainen raporttien ollessa säänneltyjä. Raporttien painotuksissa oli pieniä eroja. Fennia korosti kiertotaloutta vahinkopalveluissaan ja omissa toimitiloissaan. LähiTapiola painotti muuttuvien riskien, kuten kyberturvallisuuden ja mielenterveyden ennaltaehkäisyä. OP ryhmän painotus oli puolestaan rahoitus- ja sijoitustuotteissa sekä luonnon monimuotoisuuden varmistamisessa. Luonnon monimuotoisuutta ei käsitelty muissa raporteissa. OP on käsitellyistä yrityksistä ainoa, jolla on vakuutus- ja sijoitustoiminnan lisäksi myös pankkitoimintaa. Raportit eroavat toisistaan hiukan organisaation laajuudessa ja painotetuissa teemoissa, mutta erot olivat kuitenkin niin vähäisiä, että päätin analysoida yritykset yhdessä.

5.1 Hyvä hallintotapa sosiaalisena vastuuna

Hyvä hallintotapa sosiaalisena vastuuna -diskurssi rakentaa todellisuutta määrittelemällä, millainen yritys on vastuullinen. Se kuvaa millaisia käytäntöjä yritys noudattaa ja millaisia arvoja se edustaa.

Hyvä hallintotapa sosiaalisena vastuuna -diskurssissa yritykset kuvaavat henkilöstön kehittämistä, hyvinvointia, hyviä johtamiskäytänteitä ja -rakenteita pohjana yrityksen sosiaalisen vastuun kannolle yhteiskunnassa. Hyvät hallinnon käytännöt nähdään takaamassa henkilöstön, muiden sidosryhmien ja yrityksen vastuullisuutta. Vastuullisuutta faktualisoidaan kvantifisointistaregialla, eli käytetään määrällisiä arvoja ”useille alueille” kuvaamaan vastuullisuuden liittyviä sitoumuksia ja näin vakuutellaan lukijaa sitoumusten määrästä.

Hyvän keskinäisen hallintotavan toteutuminen vahvistaa luottamusta LähiTapiolaan henkilöstön, omistaja-asiakkaiden, kumppaneiden ja yhteiskunnan silmissä. (LT)

Vastuullisuuden liittyvät sitouksemme ulottuvat useille alueille, kuten esimerkiksi ympäristövastuuseen, asiakaslähtöisyyteen, yhteiskuntavastuuseen, henkilöstömme hyvinvointiin ja eettisen toiminnan periaatteisiin. (OP)

Vastuullisuusraporteissa hyvän hallintotavan yhtenä osa-alueena **henkilöstön työhyvinvoinnin kehittämistä ja ylläpitoa** kuvataan tärkeäksi osaksi vastuullisuutta ja olennaiseksi osaksi organisaation menestystä ja kykyä houkutella ja pitää henkilöstöä. Henkilöstön hyvinvointi sisältää vastuullisuusraporteissa osaamisesta, hyvästä johtamisesta, monimuotoisuudesta ja turvallisuudesta huolehtimisen. OP ryhmä ja LähiTapiola kertoivat työtyytyväisyyden olleen vuonna 2023 hyvällä tasolla.

Vakuuttelustrategiana työhyvinvoinnin osalta käytetään asiantuntijuusstrategiaa. Fennia pyrkii tunnistamaan rakenteita ja voi todeta, että yritys ehkäisee syrjintää toiminnassaan. Syrjinnän ehkäisy esitetään faktana. LähiTapiola puolestaan esittää asiantuntijuutta esittelemällä työkalujaan ja osaamistaan työkyvyn haitallisesti vaikuttavien tekijöiden tunnistamisessa.

Fennia ehkäisee syrjintää ja epäasiallista kohtelua toiminnassaan ja pyrkii tunnistamaan eriarvoisuutta ylläpitäviä sisäisiä rakenteita. (Fennia)

LähiTapiolassa tärkeä työkykyjohtamisen työväline on Pidä huolta toimintamalli. Sen avulla voimme ennaltaehkäistä työkykyyn haitallisesti vaikuttavia tekijöitä sekä sairautensaaloja ja niiden pitkittymistä. (LT)

Hyvän hallintotavan diskurssi kuvaa työhyvinvointia moniulotteisena käsitteenä, joka on olennainen menestyvälle, tehokkaalle ja vastuulliselle liiketoiminnalle. Vastuullinen työhyvinvoinnista huolehtiminen kuvataan paitsi säädösten noudattamiseksi, myös ennakoivaksi työympäristön rakentamiseksi.

Toisaalta diskurssi kuvaa hyvinvoivan henkilöstön strategista arvoa yrityksille ja sen merkitystä tuottavuudelle. Hyvä hallintotapa sosiaalisena vastuuna -diskurssi ilmentää, että henkilöstön tuottavuus, tehokkuus ja osaaminen ovat osa sosiaalista vastuuta.

LähiTapiola kertoo henkilöstöstrategiasta, joka tukee strategisten tavoitteiden saavuttamista. Virke antaa olettaa, että strategiana on osaavat ja onnelliset elämänturvaajat. Elämänturvaaja on LähiTapiolan nimitys henkilöstölleen. Fennia puolestaan ilmentää, miten henkilöstön osaaminen on tärkein tavoite ja siinä sivutuotteena syntyy työhyvinvointia.

Osaavat ja onnelliset elämänturvaajat ovat LähiTapiolan menestyksen perusta. Alkuvuonna 2023 vahvistimme uuden henkilöstöstrategian, joka tukee ryhmän strategisten tavoitteiden saavuttamista. (LT)

Yksi Fennian strategisista tavoitteista on saavuttaa toimialan paras vakuutusosaaminen, ja osaamisella on vahva linkki myös työhyvinvointiin. (Fennia)

Hyvän hallintotavan diskurssissa **henkilöstön kouluttaminen ja osaaminen** on keskeisessä roolissa yrityksen vastuullisuustoimissa. Diskurssi esittää, että toisaalta koulutus on yrityksen tarjoama mahdollisuus henkilöstölle, toisaalta ne esitetään pakollisena velvoitteena henkilöstölle. Diskurssi sisältää myös oletuksen siitä, että koulutuksen jälkeen henkilöstö osaa ja ymmärtää koulutetun aiheen ja siirtää vastuun toiminnasta henkilöstölle. Työntekijöiden edellytetään tuntevan ohjeistuksia tai periaatteita, osa koulutuksista on pakollisia tai niitä on velvollisuus suorittaa.

Kannustamme henkilöstöämme jatkuvaan oppimiseen. Tarjoamme monipuolisia osaamisen kehittämisen mahdollisuuksia, kuten koulutuksia ja valmennusohjelmia sekä verkkokursseja kaikille henkilöstöryhmille sekä edustajille. (LT)

Jokaisen Fennian työntekijän edellytetään tuntevan hyvän liiketavan periaatteet ja omiin työtehtäviin liittyvä tarkempi ohjeistus sekä toimivan periaatteiden ja ohjeistusten mukaisesti. (Fennia)

Koulutuksilla varmistamme koko henkilöstön ymmärryksen rahanpesun estämistä ja pakotteita koskevasta sääntelystä, ohjeistuksesta ja menettelytavoista. (OP)

Vuonna 2023 julkaisimme henkilöstölle uuden vastuullisuuden peruskoulutuksen, joka tarjoaa perustiedot finanssialan ja LähiTapiolan vastuullisuudesta. (LT)

Fenniassa koko henkilöstöllä ja merkittävillä myyntiyhteistyötä tekevien kumppaneiden henkilöstöllä on velvollisuus suorittaa hyvän liiketavan periaatteita, asiakkaan tuntemista, rahanpesun estämistä, tietosuojaa, tietoturvaa ja vastuullista työkäyttäytymistä koskevat verkkokoulutukset. Koulutusten suorittamisastetta seurataan jatkuvasti. Fenniassa pakollisten verkkokoulutusten suorittaminen on edellytys henkilökoh- taisten kannustepalkkioiden maksamiselle. (Fennia)

Pakollisuus korostaa yrityksen vastuullisuutta henkilöstön kouluttamisessa. Se korostaa, miten yritys ymmärtää henkilöstön osaamisen minimivaatimukset ja kantaa vastuu siitä. Kou- lutuksia seurataan, valvotaan ja ne ovat jopa edellytys kannustepalkkioiden maksamiselle. Hyvä hallintotapa -diskurssi korostaa yrityksen roolia osaamisen mahdollistajana ja valvo- jana. Vastuullinen yritys kuvataan henkilökunnan tukijana ja innostajana osaamisen kehittä- misessä, mutta samalla tietyn osaamistason vaatijana ja vahtijana.

Rahanpesuun, terrorismiin ja korruptioon liittyvä kouluttaminen on jokaisen yhtiön rapor- teilla. Lainsäädäntö velvoittaa muun muassa pankkeja, vakuutusyhtiöitä, maksulaitoksia, ra- hapeliyhteisöjä, tilintarkastajia ja asianajajia tuntemaan asiakkaansa ja ilmoittamaan epäilyt- tävistä liiketoimista. (Finlex.fi) Vastuullisuusraporteissa rahanpesun estäminen kuvataan vastuullisena liiketoimintana ja se on kirjattu esimerkiksi yritysten liiketoimintaperiaattei- siin. Diskurssi esittää, että harmaan talouden torjuminen on yhteiskunnallisen toimijan vas- tuu ja siitä huolehtiminen yhteiskunnallisen toimijan vastuullisuutta.

Fenniassa on hallituksen vahvistamat hyvän liiketavan periaatteet, joissa on sitouduttu vastuulliseen ja tehokkaaseen sisäiseen valvontaan estääkseen yhtiötä tahallisesti tai vahingossa osallistumasta suoraan tai välillisesti talousrikoksiin, kuten rahanpesuun, terrorismin rahoittamiseen, taloudellisten pakotteiden kiertämiseen tai kansainvälisiin rikoksiin. (Fennia)

Huolehdimme henkilöstön osaamisesta esimerkiksi rahanpesun ja terrorismin rahoit- tamisen estämisen, korruption ja lahjonnan torjunnan sekä sisäpiirisääntelyn osalta. (LT)

Vastuullisuusraporteissa yritykset kuvaavat, miten **hyvä johtaminen** vaikuttaa yritysten toi- mintaan yritysten menestymisen, vastuullisuuden ja eettisen arvojen ylläpitämisessä sekä työhyvinvoinnin ja myönteisen työilmapiirin luomisessa. Diskurssi korostaa esihenkilöiden kouluttamista, vaikka antaa olettaa, että johtaminen yrityksissä on jo hyvää, mutta sillä voi- daan rakentaa entistä parempaa henkilöstökokemusta. Virkkeissä LähiTapiola esittää henki- löstökokemuksen parantumisen faktana, ei tavoitteena tai johtamislupauksen lanseeraamisen tarkoituksena, vaan suora seuraus johtamislupauksille ja LähiTapiolan hyvälle johtamiselle

on parempi henkilöstökokemus. Samalla myös oletetaan, että johtaminen on LähiTapiolassa hyvää.

Hyvällä johtamisella rakennamme entistä parempaa henkilöstökokemusta ja positiivista toimintakulttuuria. (LT)

Hyvä johtaminen ja laadukas esihenkilötyö vaikuttavat merkittävästi työssä viihtymiseen ja työhyvinvointiin. LähiTapiolassa vuonna 2023 lanseeratut johtamislupaukset yhtenäistävät johtamista ja vaikuttavat siten toimintakulttuuriin ja henkilöstökokemukseen. (LT)

Johtamista kuitenkin kehitetään yrityksistä entistä vastuullisemmaksi, sillä johtamisella kuvaillaan olevan suuri vaikutus yhdenvertaisuuden, monimuotoisuuden ja tasa-arvon edistämässä. Johtaminen kuvataan toimintakulttuurin johtamiseksi.

Esihenkilöille järjestettiin myös Hyvän liiketavan periaatteet -valmennusta, rekrytointivalmennusta sekä koulutusta työhyvinvoinnin teemoista. (Fennia)

Rekrytoivia esihenkilöitä koulutetaan ja perehdytetään muun muassa yhdenvertaisuuteen ja inklusiivisuuteen liittyen. (Fennia)

Panostimme esihenkilöiden taitojen vahvistamisessa erityisesti haastavien tilanteiden puheeksi ottoon ja uusien esihenkilöiden työkyvyn johtamisen taitojen kehittämiseen. (OP)

Diskurssissa **sääntelynmukaisuus** ja toimiminen lain velvoittamalla tavalla nähdään perusedellytyksenä vastuulliselle liiketoiminnalle sekä olennaisena osana riskienhallintaa ja hyvää hallintotapaa. Diskurssi korostaa lakien, säännösten ja viranomaismääräysten noudattamisen välttämättömyyttä finanssialan toimijoille. Sääntelynmukainen toiminta katsotaan vastuullisuusteoksi, eettinen liiketoiminta edellyttää sääntöjen noudattamista.

Varmistamme, että henkilöstö tuntee sääntelyn velvoitteet ja osaa toimia niiden mukaisesti. (LT)

Tietoon ja tiedon hallintaan kohdistuu jatkuvasti enemmän sääntelyä ja haluamme varmistaa, että noudatamme sääntelyä kaikessa toiminnassamme. (OP)

Vastuullisuus ja eettisyys tarkoittavat Fenniassa muun ohessa sääntelyn, sisäisten periaatteiden ja ohjeiden, sopimusten, alan itsesääntelyn, hyvän vakuutustavan ja asiakassuhteissa asianmukaisten toimintatapojen noudattamista ja näiden noudattamattomuuteen liittyvien riskien hallintaa liiketoiminnassa. (Fennia)

Sääntelynmukaisuuden lisäksi vastuullisuusraporteissa esiintyi sääntelyynvaikuttamispuhetta. Vakuutusyhtiöiden vaikutusvaltaa sääntelyyn ja lainsäädäntöön ei yritetä peitellä.

Yhteiskuntasuhdetyömme visiona on olla aloitteellinen ja luottamusta rakentava yhteiskunnallinen toimija. Pyrimme vaikuttamaan toimialan sääntelyyn, jotta voimme

toteuttaa perustehtäväämme asiakkaidemme elämän ja liiketoiminnan kokonaisvaltaisena turvaajana sekä edistää alueellista elinvoimaa. (LT)

5.2 Dialogi sidosryhmien kanssa vastuullisuuden edistämiseksi

Dialogi sidosryhmien kanssa vastuullisuuden edistämiseksi -diskurssi rakentaa vastuullisuutta korostamalla vuorovaikutusta, avoimuutta ja yhteisöllisyyttä. Yritys nähdään osana yhteisöä, ei erillisenä toimijana. Se ei vain raportoivasteuullisuudestaan, vaan ottaa sidosryhmit mukaan vastuullisuustyöhön, oppii ja mukautuu sidosryhmien palautteen perusteella.

Diskurssissa vakuutusyhtiöt kuvaavat, miten ottavat huomioon ja käyvät sidosryhmien kanssa keskustelua siitä, millaisia odotuksia niillä on vakuutusyhtiön vastuullisuustoimista. OP ryhmä on rakentanut foorumin, jotta sidosryhmillä olisi mahdollisuus kertoa mielipiteensä ja odotuksensa. OP haluaa kuulla sidosryhmiään ja rakentaa niille mahdollisuuksia tulla kuulluksi.

ESG-työhön liittyy vahvasti sidosryhmäyhteistyö. Tarkoituksena on selvittää, mitkä vastuullisuuteen liittyvät aiheet ovat tärkeitä yrityksen oleellisimmille sidosryhmille. Olemme rakentaneet uuden OP Ryhmän ESG-foorumin, jotta voimme kuunnella paremmin tärkeiden sidosryhmiemme edustajien mielipiteitä ja odotuksia. (OP)

Suomen suurimpana finanssiryhmänä käymme avointa ja jatkuvaa vuoropuhelua eri sidosryhmiemme kanssa. Sidosryhmävuorovaikutus on sisäänrakennettu osuus - toiminnalliseen toimintamalliimme. (OP)

Toimimme toimialan järjestöissä ja käymme sidosryhmiemme kanssa vuoropuhelua ajankohtaisista vastuullisuuskysymyksistä. (OP)

Diskurssi kuvaa, miten vakuutusyhtiöt tunnistavat **yhteiskunnan ja sidosryhmien odotukset** yritysten vastuullisuutta kohtaan. Yhtiöt keräävät palautetta sidosryhmiltä omasta vastuullisuudestaan, odotuksista sitä kohtaan. Kyselyiden avulla etsitään myös sidosryhmien näkemyksiä vastuullisuustyön kehityskohteista. Vakuutusyhtiöt haluavat kuulla ja toimia sidosryhmiensä toiveiden mukaisesti, eivät pelkästään omien vastuullisuustavoitteidensa mukaan. Tavoitteet muodostetaan yhdessä sidosryhmien kanssa ja odotukset tulee lunastaa.

Yhteiskunnan ja asiakkaidemme vastuullisuusodotukset kasvavat. Odotusten lunastamatta jättäminen voi aiheuttaa ryhmälle maineriskin. (LT)

Olellisuusanalyysissa kartoitimme sidosryhmiemme näkemyksiä LähiTapiolan vastuullisuusvaikutuksista laajalla kyselyllä ja haastatteluilla. (OP)

Vastuullisuusohjelmassa olemme hyödyntäneet sidosryhmäpalautetta, kuten erilaisia asiakastutkimuksia, keskusteluista nousseita havaintoja, ulkopuolista arviointia sekä henkilöstölle, asiantuntijoille ja omistaja-asiakkaillemme suunnattuja kyselyjä. (OP)

Diskurssi kuvaa, miten maineriski vastuullisuusodotusten lunastamatta jättämisestä on todennäköinen. Yhtiöt haluavat lunastaa nämä sidosryhmien odotukset vastuullisuudesta ja näkevät sidosryhmien huomioimisen välttämättömänä kestävä arvon luomiseksi.

Yksi tärkeimmistä sidosryhmätoiminnan periaatteista ja tavoitteista on tunnistaa keskusteluiden kautta kehityskohteita OP Ryhmän vastuullisuustyössä. (OP)

Sidosryhmät, kuten sijoittajat, asiakkaat ja sääntelyviranomaiset odottavat, että kestävyystekijät huomioidaan sijoituksissa, joten niiden huomioimatta jättäminen voi altistaa mainehaitoille ja vaikuttaa negatiivisesti liiketoimintaan tai liikesuhteisiin. (Fennia)

Sidosryhmätutkimuksessa kerättiin sisäisten ja ulkoisten sidosryhmien näkemyksiä Fennian vaikutuksista eri kestävyysseikkoihin ja sidosryhmiin sekä seikkojen vaikutuksista Fennian taloudelliseen kehitykseen. (Fennia)

Samalla, kun vakuutusyhtiöt haluavat vastata odotuksiin vastuullisuudesta, ne myös vaativat, kannustavat ja korjaavat itse sidosryhmiensä vastuullisuustoimia ja niiden muutosta. Diskurssi pitää sisällään oletuksen, että vakuutusyhtiöllä on kyvykkyys paitsi omaan vastuullisuuteensa, myös muiden ohjaamiseen siinä. Dialogia vastuullisuudesta käydään yhdessä sidosryhmien kanssa sopimalla vastuullisuusperiaatteista, kannustamalla kumppaneita vastuullisuuteen sekä tukemassa niiden muutosta kohti vastuullisuutta.

Toisaalta yhtiöt myös asettavat kumppaneilleen ja muille **sidosryhmilleen vaatimuksia** tekemällä kumppaneita koskevia vastuullisuuslinjauksia. Vakuutusyhtiöt näkevät, että sidosryhmät odottavat vastuullisuuden kattavan myös kumppanitoiminnan, vahinkojen korjaamisen ja toimitusketjujen osalta ja tästä syystä kumppaneiden vastuullisuus nähdään osana vakuutusyhtiöiden vastuullisuutta. Diskurssissa vakuutusyhtiöt vastaavat kasvaviin odotuksiin ja toimivat yhteiskunnallisina vaikuttajina huolehtimalla, että myös kumppanit täyttävät asiakkaiden ja yhteiskunnan odotukset vastuullisuudesta. Vastuullisten kumppaneiden ja muiden sidosryhmien kanssa toimiminen lisää myös yrityksen itsensä vastuullisuutta, esimerkiksi vähentää kokonaispäästöjä, mutta se kuvataan myös yhteiskunnallisena vaikuttamisena, kun yritykset tukevat asiakkaiden ja muiden sidosryhmien toiminnan muutoksia.

Fennian sijoituksia on kohdennettu yrityksiin, jotka ottavat vastuullisuuden huomioon toiminnassaan ja ovat siten paremmin varautuneita vähähiiliseen talouteen siirtymiseen. (Fennia)

Hankinnassa edellytämme tavarantoimittajien tai palvelutoimittajien noudattavan OP Ryhmän toimittajien vastuullisuusvaatimuksia. (OP)

Arvioimme toimittajan vastuullisuutta toimittajahyväksynnässä, kilpailutusten yhteydessä ja yhteistyön aikana. Toteutamme riskiperusteisesti toimittajien auditointeja, joissa selvitämme toimittajiemme sitoutumista vastuullisuusvaatimukseemme. (OP)

Panostamme lähivuosina vastuullisuusnäkökulmien sisällyttämiseen kumppanitoiminnan arkeen, korvauskumppanuuksien johtamiseen ja yhteisiin asiakasprosesseihin. (LT)

Diskurssissa vakuutusyhtiöt kuvaavat **yhteistyön tärkeyttä sidosryhmien kanssa**. Yhteistyöllä on mahdollista vähentää toiminnan ympäristövaikutusta ja hillitä ilmastonmuutosta. Vakuutusyhtiöiden kumppaneita ovat esimerkiksi erilaiset korjaamot, terveyslaitokset ja kierrätysyritykset.

Päästövähennystavoitteisiimme pääsemme yhdessä asiakkaidemme kanssa. (OP)

Näemme toimitusketjun osapuolten yhteistyön merkityksen korostuvan jatkossa kestäviin valintoihin kannustavassa työssä. (LT)

Yhteenvetona dialogi sidosryhmien kanssa vastuullisuuden edistämiseksi -diskurssi kuvaa, miten vakuutusyhtiöt merkityksellistävät yhteistyön tärkeäksi osaksi vastuullisuutta. Yhtiöt ovat kiinnostuneita sidosryhmien odotuksista niitä kohtaan ja tunnistavat mainehaitan riskin. Samalla ne asettavat jopa vaatimuksia kumppaneidensa vastuullisuustoimista; suorittavat auditointeja ja selvittävät niiden sitoutumista vastuullisuusvaatimukseensa. Vakuutusyhtiöt käyttävät valtaansa suhteessa sidosryhmiin, jopa silloin, kun dialogia käydään, ne rakentavat foorumin, joissa sidosryhmät voivat kertoa mielipiteensä. Vakuutusyhtiöt kuvaavat diskurssissa, miten sidosryhmät voivat toimia vastuullisesti yhdessä vakuutusyhtiöiden kanssa: toimimalla niiden ohjeistusten mukaisesti.

5.3 Yhteiskunnallinen vaikuttaminen osana perustehtävää

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen osana perustehtävää -diskurssi rakentaa yritysten todellisuutta tavalla, jossa yritys ei ole vain taloudellinen toimija, vaan myös aktiivinen yhteiskunnallinen toimija. Diskurssi laajentaa yrityksen roolia ja vastuuta yhteiskunnassa. Todellisuus

rakentuu laajennetun mission kautta, jossa yritys ei vain tuota voittoa, vaan myös arvoa yhteiskunnalle. Lisäksi todellisuus rakentuu arvojen ja normien ympärille.

Yhteiskunnallinen vaikuttaminen osana perustehtävää -diskurssi lukeutuu sosiaalisen vastuun alle. Diskurssissa vastuullinen yrityskansalaisuus nähdään yrityksen perustehtävänä vahinkovakuuttamisen lisäksi. Diskurssi korostaa laajempien yhteiskunnallisten tavoitteiden integroimista OP ryhmän, LähiTapiolan ja Fennian perimmäiseen tarkoitukseen ja toimintaan. Diskurssissa se, että yhteiskunnallinen vaikuttaminen on osa yritysten perustehtävää, kuvataan ilmeisinä tosiasioina.

Toisaalta vastuullisuuden kuvataan jo olevan osa yritysten perustehtävää, toisaalta toimia tähän tavoitteeseen pääsemiseksi edistetään jatkuvasti. Yritykset näkevät oman menestyksensä kytkeytyneenä toimintaympäristönsä, eli yhteiskunnan, yhteisöjen ja sidosryhmien hyvinvointiin ja kestävyYTEEN. Kaikki kolme vakuutusyhtiötä kuvailevat yhteiskunnallisen vaikuttamisen liittyvän tiivistä ydintehtäviinsä ja vastuullisen yrityskansalaisuuden perustehtäviin.

Perustehtävämme on edistää omistaja-asiakkaidemme ja toimintaympäristömme kestävä taloudellista menestystä, turvallisuutta ja hyvinvointia. (OP)

Merkittävänä finanssialan toimijana ja vakuuttajana LähiTapiola voi vahvistaa suomalaista sosiaaliturvaa, parantaa asiakkaiden turvallisuutta sekä yhteiskunnan kriisinkeskeyttä. (LT)

Yrittäjien ja omistaja-asiakkaiden Fennia -pääteema kuvaa Fennian yhteiskunnallista vastuullisuutta ja arvonluontia palveluiden ja tuotteiden kautta. (Fennia)

Mahdollistamme yhdessä asiakkaidemme kanssa muutoksen kohti kestävämpää tulevaisuutta. (OP)

Hyväntekeväisyys on yksi diskurssissa esiintyvistä teemoista. Paikallisyhteisöjen tukemien kuvaillaan jokaisen yhtiön raportissa tärkeäksi tehtäväksi. Vakuutusyhtiöt tukevat paikallisia ja valtakunnallisia yhteisöjä ja järjestöjä sekä lahjoittavat rahaa hyväntekeväisyyteen. Tuen antaminen erilaisiin hankkeisiin kuvataan jopa vakuutusyhtiön perustehtäväksi ja raporteissa kuvaillaan miten pitkään tai laajasti tukea annetaan. Paikallisyhteisöjen tukeminen on yksi perustehtävä asiakkaiden etujen ja palveluiden kehittämisen joukossa. Yhteisöjen ja järjestöjen tukeminen on yrityksille vapaaehtoista, mutta diskurssissa se kuvataan yritysten perus-

tehtäväksi vapaehtoisuuden tai hyväntekeväisyyden sijaan. Hyväntekeväisyys kuvataan itsestäänselvyytenä ja raporteissa ilmoitetaan suoraan hyväntekeväisyyteen lahjoitetut summat.

Käytämme taloudellista tuottoa omistaja-asiakkaiden etuihin, palveluiden kehittämiseen, vakavaraisuuden vahvistamiseen sekä valtakunnallisten ja paikallisten yhteisöjen tukemiseen. (LT)

Elinvoiman ja yhteisöjen tukeminen paikallisesti ja valtakunnallisesti on ollut keskeinen osa OP Ryhmän perustehtävää ja vastuullisuutta ensimmäisten osuuskassojen perustamisesta alkaen yli 120 vuoden ajan. (OP)

Kohdistimme tuen etenkin lasten ja nuorten harrastustoimintaan sekä nuorten taloustaitoja ja työllisyyttä edistäviin tekoihin eri puolilla Suomea. (OP)

Valtakunnallisen osuuspankkiverkostomme kautta olemme yksi Suomen suurimmista kulttuurin sekä urheilun tukijoista. (OP)

Fennian yhteistyökumppaneina on lukuisia järjestöjä, jotka edistävät esimerkiksi yrittäjyyttä tai harrastetoimintaa. (Fennia)

Yhteiskunnallisen vaikuttaminen perustehtävänä -diskurssissa LähiTapiola ja OP Ryhmä kuvaavat myös kuvaa nykyistä ja tulevaa asemaansa **vastuullisuuden suunnannäyttäjänä** yhteiskunnassa. Suunnan näyttämistä kuvataan vastuullisuusraporteissa sijoittamisen, vakuuttamisen ja vihreän siirtymän osalta. Yhtiöt myös valmentavat ja vievät eteenpäin taloudellista osaamistaan paikallisesti nuorille ja asiakkailleen sijoitus- tai taloushallinnon koulutuksillaan. Suunnannäyttäjyys pitää sisällään sekä edelläkävijän että vastuunkantajan roolin. Omaa kyvyttään tulee ylläpitää ja kasvattaa, mutta sitä halutaan myös jakaa muille, jotta vastuullisuus yhteiskunnassa lisääntyy. Virkkeissä kuvataan, miten vakuutusyhtiöiden erityistietämys tuo vastuullisuustyöhön uskottavuutta.

Haluamme olla vaikuttavan vastuullisuuden suunnannäyttäjä toimialallamme, kaikkialla Suomessa. (LT)

LähiTapiola Vahinkoyhtiö haluaa olla vastuullisuustyön edelläkävijä toimialallaan ja vahva vihreän siirtymän kumppani asiakkailleen. (LT)

Suomen suurimpana yritysrahoittajana ja finanssialan toimijana meillä on tärkeä tehtävä tukea asiakkaitamme kohti hiilineutraalia taloutta. (OP)

Tarjoamme kestävän rahoituksen tuotteita ensisijaisena vaihtoehtona soveltuviin hankkeisiin, tunnistamme vihreitä investointeja suunnittelevat rahoituskelpoiset asiakkaat, keskustelemme asiakkaidemme kanssa päästövähennystavoitteista sekä kannustamme ja ohjaamme osaamisen kehittämiseen asiakasyrityksissä. (OP)

Brändivisiomme mukaisesti haluamme olla parempien taloudellisten valintojen valmentaja ja toiveikkaampien tulevaisuuksien sunnannäyttäjä. (OP)

Yhteenvetona voidaan todeta, että yhteiskunnallinen vaikuttaminen osana perustehtävää -diskurssi heijastaa kaikissa kolmessa vakuutusyhtiössä ymmärrystä siitä, että heidän roolinsa yhteiskunnassa ulottuu pelkkää vahinkovakuuttamista tai rahoittamisen perustehtävää pidemmälle. Yritykset muotoilevat perustehtäviään ja liiketoimintansa niin, että niillä on sisäänrakennettu vastuu myötävaikuttaa yhteiskunnan hyvinvointiin, turvallisuuteen, kestävään kehitykseen ja kansalaisten osaamiseen. Tämä sisältää palveluiden tarjoamisen, taloudellisen turvallisuuden edistämisen ja vahinkojen ennaltaehkäisyn lisäksi myös vastuun sidosryhmien vastuullisuudesta, yhteisöjen tukemisen sekä osallistumisen laajempiin yhteiskunnallisiin tavoitteisiin, kuten kestävyuteen ja hyvinvointiin.

5.4 Ympäristövaikutusten huomioiminen sisällytettynä päätöksentekoon

Ympäristövaikutusten huomioiminen sisällytettynä päätöksen tekoon -diskurssi rakentaa todellisuutta tavalla, jossa ympäristövastuu ei ole yritystoiminnasta erillään oleva osa-alue, vaan osa liiketoiminnan ydintä, eli todellisuus rakentuu systemaattisesti, kun kaikki vaikuttaa kaikkeen ja samalla myös ajallisesti, sillä päätökset vaikuttavat pitkälle tulevaisuuteen.

Vastuullisuusraporteissa päätöksenteon yhteydessä yritykset kuvaavat, miten ympäristö, erityisesti ilmastonmuutos ja luonnon monimuotoisuus integroidaan osaksi kaikkia toimintoja ja päätöksentekoa.

Olemme sitoutuneet ilmastonmuutoksen hillintään ja siihen sopeutumisen edistämiseen LähiTapiolan vastuullisuusohjelmassa, ryhmästrategiassa ja liiketoimintaperiaatteissa sekä YK:n kestävän vakuuttamisen periaatteiden allekirjoittajana. (LT)

Diskurssissa kuvataan, miten kaikki kolme vakuutusyhtiötä haluavat **kehittää omaa toimintaansa vastuullisemmaksi** ja huomioivat enenevässä määrin ilmastonmuutoksen ja ympäristövastuun päätöksenteossaan. Yritykset haluavat sekä vaikuttaa positiivisesti ympäristöön kehittämällä toimintaansa, mutta myös **vähentää toiminnastaan aiheutuvia päästöjä**. Diskurssi kuvaa yritysten ympäristövastuun osa-alueita. Vastuullisuusraporteissa kuvataan, miten ympäristövaikutukset otetaan nyt jo huomioon yritysten kaikessa päätöksenteossa tai tavoitteena on, että tulevaisuudessa vastuullisuus sisällytetään päätöksentekoon.

Ilmasto- ja ympäristöriskitekijöihin liittyvät näkökulmat otetaan huomioon ryhmän toiminnoissa ja prosesseissa, kaikissa liiketoiminnoissa ja osaamiskeskuksissa. (OP)

Sisällytämme päätöksentekoon vakuutustoimintamme kannalta olennaiset ympäristöön, sosiaaliseen vastuuseen ja hallintotapaan liittyvät kysymykset. (LT)

Saavuttaakseen tavoitteensa Fennia pyrkii muun muassa erottumaan tavoiteasiakkaidensa keskuudessa, panostaa ydinkompetenssiensa vahvistamiseen, tuo vastuullisuuden osaksi kaikkia toimintansa osa-alueita ja kehittää kumppanuuksiaan sekä prosessejaan. (Fennia)

Diskurssissa **vastuullinen sijoittaminen** tukee yritysten kuvailua siitä, miten vastuullisuus integroidaan osaksi kaikkea päätöksentekoa, myös sijoitusprosesseja. Yritysten keskeinen rooli ilmastonmuutoksessa sijoitusten kautta on tunnistettu ja diskurssiin sisältyy oletus siitä, että vakuutusyhtiöt ovat jo vastuullisia sijoittajia.

Finanssialalla on keskeinen rooli ilmastonmuutoksen hillinnässä etenkin rahoitus- ja sijoitustoiminnassa, mutta myös osana kestävästä vakuuttamisesta ja vahinkojen korvaamisesta. (OP)

Ennen sijoituspäätöstä kartoitetaan uuden mahdollisen sijoituksen päästöt ja muutokset koko sijoitussalkun kasvihuonekaasupäästöihin. Muutokset suhteessa markkinaan otetaan päätöksenteossa myös huomioon. Tällä vahvistetaan Fennian vastuullisuustyön proaktiivisuutta ja päästötavoitteen saavuttamista. (Fennia)

Vahvistamme asemaamme vastuullisena sijoittajana. Sisällytämme vastuullisuuden kaikkeen sijoitustoimintaan. (LT)

Ilmastonmuutokseen liittyvät riskit kuvataan keskeisinä vakuutusyhtiön toiminnalle ilmastonmuutoksen lisätessä sään ääri-ilmiöitä. Yritykset aikovat huomioida toiminnastaan aiheutuvia kasvihuonepäästöjä ja edistää kiertotaloutta liiketoiminnassaan. Kiertotalouden edistämistä diskurssissa kuvataan kumppaneiden ja asiakkaiden kannustamiseen kiertotaloutta edistävien toimintamallien käyttöönotossa. Diskurssissa vakuutusyhtiöt kuvailevat kiertotaloutta omana vastuullisuustoimintanaan, kuitenkin kumppaneiden toteuttamana.

Kumppanivalinnoilla ja säännöllisellä vuoropuhelulla kumppaneiden kanssa voimme edistää kiertotaloutta korvaustoiminnassa sekä vähentää syntyvän jätteen määrää, ehkäistä harmaata taloutta ja vähentää ympäristöä kuormittavia toimintatapoja arvoketjussamme. (LT)

Fennia tulee huomioimaan toimenpiteissään erityisesti toiminnasta aiheutuvat kasvihuonekaasupäästöt läpi arvoketjun, ilmastonmuutokseen liittyvät riskit sekä mahdollisuudet edistää kiertotaloutta liiketoiminnassa. (Fennia)

Myös ilmastonmuutokseen liittyvät riskit ovat keskeisiä vakuutusyhtiön toiminnalle. Fennia huomioi vaikutuksia ja riskejä tuotteissaan, palveluissaan sekä sijoitustoiminnassaan. (Fennia)

Ympäristövaikutusten huomioiminen kuvaillaan vastuullisuusraporteissa olevan sisällytettynä päätöksentekoon ja ne huomioidaan päätöksenteossa sijoitusten, tuotekehityksen, riskienhallinnan ja hankintojen osalta. Vakuutusyhtiöt kuvaavat, miten vastuullisuuden sisällyttämisellä kaikkeen päätöksentekoon niillä on kasvava ymmärrys ympäristövaikutusten huomioimisen tärkeydestä.

Vastuullisuusraporteissa jokainen yritys nostaa esiin erilaisia vastuullisuuslukuja kvantifioivana strategiana, kuten monenko lapsen ja nuoren taloustaitoja on vahvistettu ja paljonko rahaa on lahjoitettu hyväntekeväisyyteen. Sosiaalisten normien -strategian avulla lukijaa vakuutellaan vakuutusyhtiön vastuullisuudesta esimerkiksi raportoinnalla hyväntekeväisyyslahjoituksista. Lahjoitukset ovat yleisesti hyväksytyt yksi vastuullisen yrityksen tunnusmerkki.

Vastuullisuusraporteissaan OP Ryhmä, LähiTapiola ja Fennia korostavat olevansa vastuullisia yhteiskunnallisia toimijoita, joiden tavoitteena on edistää yhteiskunnan hyvinvointia sekä pitää huolta sidosryhmäsuhteistaan ja auttaa niitä kehittämään vastuullisuustoimiaan. Erityisesti raporteissa korostuu sosiaalinen vastuu ja yritysten sitoutuminen sosiaaliseen vastuuseen henkilöstön hyvinvoinnin, asiakaskeskeisyyden, sidosryhmien hyvinvoinnin ja turvallisuuden tarjoamisen kautta. Sosiaalinen vastuu kuvataan raporteissa jopa yritysten toiminnan ytimeksi, kun yritykset kuvaavat tehtävänsä olevan suomalaisille turvan tarjoaminen.

LähiTapiolan tehtävä on tarjota suomalaisille oikeaa ja riittävää terveyden, talouden ja omaisuuden turvaa. (LT)

6. KESKUSTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET

6.1. Pohdinta

Tutkimukseni tarkasteli vakuutusyhtiöiden vastuullisuusdiskursseja ja niiden vaikutusta yhtiöiden viestinnässä. Tulokset osoittavat, että vakuutusyhtiöt käyttävät monenlaisia diskursseja rakentaakseen käsitystä vastuullisuudestaan. Näitä diskursseja ovat *hyvä hallintotapa sosiaalisena vastuuna*, *dialogi sidosryhmien kanssa vastuullisuuden edistämiseksi*, *yhteiskunnallinen vaikuttaminen osana perustehtävää* sekä *ympäristövaikutusten huomioiminen päätöksenteossa*.

Hyvä hallintotapa sosiaalisena vastuuna -diskurssi korostaa, että vastuu ja yrityksen eettiset periaatteet on sidottu yrityksen johtamiskäytänteisiin, päätöksentekoon ja sisäisen valvonnan prosesseihin. Dialogi sidosryhmien kanssa vastuullisuuden edistämiseksi diskurssi kuvaa, miten vakuutusyhtiöt rakentavat kuvaa yhteistyöstä vastuullisuustekona. Yhteiskunnallinen vaikuttaminen osana perustehtävää -diskurssi puolestaan rakentaa käsitystä siitä, että yrityksillä on ydintoimintaan sisäänrakennettu yhteiskuntavastuullisuus. Ympäristövaikutusten huomioiminen sisällytettynä päätöksentekoon -diskurssi rakentaa käsitystä vakuutusyhtiöiden vastuullisuudesta siten, että yrityksen kaikki päätökset ottavat huomioon ympäristövaikutukset ja se on sisäänrakennettu päätöksentekoprosesseihin.

Tutkimuksen tuloksena löydetyillä diskursseilla pyritään osoittamaan, että vakuutusyhtiöt toimivat eettisesti ja kestäväällä tavalla ja vastuullisuus on huomioitu kaikessa niiden päätöksenteossa. Vastuullisuusraporteissa yritykset toivat hyvin vähän esiin asioita, jotka ovat eettisen ja vastuullisen toiminnan esteenä, vaikkakin kehityskohteita ja vastuullisuustavoitteita oli kaikilla kolmella yhtiöllä. Kehityskohteiden ja tavoiteltavien päämäärien kuvailtiin olevan nyt jo hyvällä tasolla, mutta yhtiöt kuvasivat haluavansa panostaa niihin yhä enemmän tulevaisuudessa. Diskursseilla ohjataan lukijan huomio vastuulliseen sijoittamiseen, asiakkaan taloudellisen vakauden edistämiseen, asiakasturvaan, työntekijöiden hyvinvointiin ja yhtiöiden tekemään hyväntekeväisyyteen. Samalla huomio ohjataan pois sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta, rakenteellisesta vaikuttamisesta, korvauskäytäntöjen läpinäkyvyydestä ja oikeudenmukaisuudesta sekä riskienhallinnan eettisistä rajoista.

Sosiaalinen vastuu nousee keskeiseksi teemaksi vastuullisuusdiskursseissa, ja yritykset korostavat rooliaan kumppaneiden vastuullisuuden määrittelijöinä sekä asiakkaiden ohjaajina ja tukijoina. Tutkimus vahvistaa aikaisemman käsityksen siitä, että vakuutusyhtiöt näkevät perustehtävänsä yhteiskunnallisesti merkittävänä ja vastuullisena. (Zona ym. 2014, 1.) Yritysten perusbisnes, eli vakuutusturvan tarjoaminen, asiakkaiden ”kouluttaminen” vahinkojen ennaltaehkäisyyn sekä vahinkojen korvaaminen voidaan nähdään diskursseissa jo yrityksen vastuullisuustoimintana, ydinbisneksen lisäksi. Toisaalta vakuutusturvaa tarjotaan vain osalle kuluttajista; niille, keillä on varaa vakuutuksiin, osa jää riskinvalinnan kautta järjestelmän ulkopuolelle kokonaan. Vakuutukset tuovat turvaa niille, keille ne sallitaan riskinvalinnasta riippuen tai keille ne ovat taloudellisesti mahdollisia vakuutusten hintojen näkökulmasta. Esimerkiksi pienituloisten, pitkäaikaissairaiden tai maahanmuuttajien asema jää diskurssissa näkymättömäksi.

Vahinkojen ennaltaehkäisy, taloudellinen neuvonta ja asiakkaiden auttaminen vahinkohetkellä kuvataan sosiaalisena vastuuna, joka on yrityksen toiminnan ytimessä. Vakuutusyhtiöt pyrkivät myös edistämään ympäristövastuuta, sisällyttämällä ekologisia kriteerejä vakuutusehtoihinsa ja kannustamalla riskitietoiseen käyttäytymiseen. Vastuullisuusraporttien diskurssit, erityisesti *Yhteiskunnallinen vaikuttaminen osana perustehtävää* -diskurssi korostaa asiakaslähtöisyyttä, mutta jättää kertomatta, miten korvausprosessit voivat olla asiakkaalle myös pitkiä ja vaikeita. Yhtä lailla diskurssissa on huomioitu vain vakuutusyhtiöiden asiakkaat tai potentiaaliset asiakkaat, muut jäävät yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja vastuunkannon ulkopuolelle. Vakuutuksenantaja on velvollinen noudattamaan hyvää vakuutustapaa, mutta hyvää vakuutustapaa ei ole tarkasti määritelty missään (Raulos 2017).

Vastuullisuusraporteissa ei käsitellä riskiperusteista hinnoittelua, joka saattaa eriarvoistaa asiakkaita ja lisätä yhteiskunnan sosiaalista epäoikeudenmukaisuutta. Vakuutusyhtiöiden hinnoittelun tulee perustua riskien arviointiin, mutta muut kuin riskeihin perustuvat erot hinnoissa tulisi alalla nostaa esiin oikeudenmukaisuuteen liittyen. (Finanssivalvonta 2022.) Riskiperusteinen hinnoittelu voi pahimmillaan normalisoida ajatuksen siitä, että osa ihmisryhmistä on kannattamattomia vakuutettavaksi ja siksi yhteiskuntavastuun ja vakuutusyhtiöiden perustehtävän ulkopuolella.

Vakuutusala on aktiivisesti tunnistanut ja reagoinut ilmastonmuutoksen aiheuttamiin uhkiin, kehittänyt keinoja niiden hallitsemiseksi ja tunnistanut myös siihen liittyviä liiketoimintamahdollisuuksia. Vakuutusyhtiöt ovat keskeisiä toimijoita riskien ehkäisyssä hyödyntämällä dataa riskien tarkan hinnoittelun ja riskitietoisten käyttäytymismallien edistämiseksi. Lisäksi ne hallinnoivat merkittäviä sijoitusomaisuuksia, joiden avulla on mahdollista tehdä vastuullisia valintoja. *Ympäristövaikutusten huomioiminen sisällytettynä päätöksentekoon* -diskursusin ulkopuolelle jää keskustelu vakuutusyhtiöiden mahdollisuuksista vaikuttaa yhteiskunnallisiin rakenteisiin sijoituspäätöksillään tai lobbauksellaan. Vaikka vastuullista sijoittamista ja vakuutusyhtiöiden sijoituksia käsitellään vastuullisuusraporteissa, raporttien ulkopuolelle jää piiloon se, että vakuutusyhtiöt ovat merkittäviä taloudellisia ja poliittisia toimijoita.

Vakuutusalan sääntely asettaa vaatimuksia esimerkiksi vakuutusyhtiön riskienhallinnalle, henkilöstön kouluttamiselle sekä rahanpesun estämiselle. Sääntelyllä varmistetaan, että yritys on vastuullinen yhteiskunnallinen toimija. Sääntelynmukaisuus on siis minimivaade vastuullisuudelle ja säännellyllä alalla tuo vaade on korkealla ja yritys on yhteiskunnallisesti vastuullinen noudattaessaan lakeja ja direktiivejä. Usein vastuullisuus mielletään kaikeksi siksi toiminnaksi, joka on lakien yläpuolella olevaa toimintaa, mutta vastuullisuusraporteissa vastuullisuus kuvataan myös sääntelynmukaisena toimintana.

Vaikka tutkimuksen tuloksena on samoista vastuullisuusraporteista löydetty neljä eri diskurssia, ne ovat hiukan ristiriidassa keskenään. Hyvä hallintotapa sosiaalisena vastuuna -diskurssi korostaa sääntelyn noudattamista ja riskienhallintaa, kun taas yhteiskunnallinen vaikuttaminen osana perustehtävää -diskurssi voi vaatia kannanottoa, poliittista vaikuttamista tai yhteiskunnallisten epäkohtien haastamista. Yritykset voivat kokea, että yhteiskunnallinen vaikuttaminen haastaa niiden puolueettoman aseman tai tuo poliittista riskiä, mikä voi olla ristiriidassa hallintoperiaatteiden kanssa.

6.1.1 Vakuutusyhtiöiden roolit yhteiskunnassa

En keskittynyt tutkimuksessani valta-asemiin tai rooleihin, joihin vakuutusyhtiöt määrittelevät itsensä yhteiskunnassa, mutta näitä on tulkinnallisen diskurssitutkimuksenikin tuloksista

havaittavissa. Vakuutusyhtiöt käyttävät valtaansa suhteessa kumppaneihinsa vastuullisuusvaatimuksillaan. Yritykset kuvaavat itse kouluttavansa ja toimivansa yhteistyökumppaneidensa, kuten korjaamoiden vastuullisuuskumppanina, vaikka vaatimuksia esitetään vain yhteen suuntaan, vakuutusyhtiöt kumppaneille.

Suhteessa asiakkaisiin, vakuutusyhtiöt asettavat itsensä ohjaajan, kouluttajan tai tiedottajan rooliin ja riskinvalinnallaan ja vakuutusehdoillaan käyttävät valtaansa kuluttajiin. Ilmaston lämmetessä yhä entisestään ja luonnonkatastrofien riskien lisääntyessä vakuutusyhtiöt rajaavat vakuutusehdoistaan pois esimerkiksi tulvavahingot, metsäpalovahingot, rajoittavat vakuutusten saatavuutta tai nostavat vakuutusmaksuja. *Dialogissa sidosryhmien kanssa vastuullisuuden edistämiseksi* -diskurssissa vakuutusyhtiöt ottavat itselleen tiedottajan ja kouluttajan roolin ja niiden oma vastuu rajautuu näihin rooleihin. Vastuullisuuden varsinainen toimijuus jää diskurssissa sidosryhmien harteille. Diskurssissa dialogin kuvailusta huolimatta päätökset vastuullisuudesta tekee vakuutusyhtiö, päätöksiä hyväntekeväisyyskohteita lukuun ottamatta ei tehdä dialogissa, mutta niistä viestitään sidosryhmille aktiivisesti.

Yhteiskunnallisesti vakuutusyhtiöt roolittavat itsensä riskien ehkäisijöiksi ja tutkijoiksi niiden hallinnoissa valtavaa määrää dataa ilmatoriskeihin liittyen. Ne voivat edistää yhteiskunnallisia tavoitteita osallistumalla ilmastotutkimukseen ja vaikuttaa myös julkiseen politiikkaan ja sääntelyyn ilmastonmuutokseen liittyvissä kysymyksissä. Vakuutusyhtiöiden suuret sijoitukset ovat yhteiskunnallisesti merkittäviä ja antavat yhtiöille valtaa ohjata kestävä kehityksen mukaisia investointeja. *Yhteiskunnallinen vaikuttaminen osana perustettävää* -diskurssissa vakuutusyhtiöt normalisoivat vastuullisuuspuhetta toistamalla esimerkiksi vihreän siirtymän tai päästöjen vähentämisen tavoitteita. Toisto tekee diskurssista tutun ja uskottavan.

Yhteenvetona voidaan todeta, että vakuutusyhtiöiden vastuullisuusdiskurssit ovat monimuotoisia ja ne rakentavat kuvaa yritysten vastuullisuudesta eri näkökulmista. Diskurssit korostavat yritysten roolia yhteiskunnallisina toimijoina, jotka pyrkivät edistämään vastuullisuutta sekä omassa toiminnassaan että yhteistyökumppaneidensa kautta. Vastuullisuusraporttien diskursseilla pyritään kiinnittämään huomio yhtiöiden vastuullisiin ja eettisiin toimiin ja

vahvistamaan käsitystä siitä, että vakuutusala on merkittävä yhteiskunnallinen toimija ja vastuullisuusvaikuttaja. Toisaalta huomio siirretään pois vastuullisuuden ristiriitaisuudesta ja siitä, kuka saa päättää mikä on vastuullista toimintaa.

6.2 Tutkimuksen kontribuutiot ja suuntia jatkotutkimukselle

Vakuutusyhtiöiden vastuullisuusdiskurssitutkimus jatkaa vastuullisuusdiskurssitutkimusta. Liityn mukaan aikaisempaan vakuutusyhtiöiden vastuullisuuden tutkimukseen tarkastelemalla vastuullisuuden diskursseja. Suomalaisten vakuutusyhtiöiden vastuullisuusdiskursseja ei ole aiemmin tutkittu. Tutkimukseni tuo vastuullisuuden tutkimuskentälle tietoa siitä, miten suomalaiset vakuutusyhtiöt rakentavat vastuullisuutta vastuullisuusraporteissaan. Tavoitteena tutkimuksella on kiinnittää huomio vastuullisuuden laadulliseen tutkimukseen ja siihen, miten kieli rakentaa todellisuuksia, jopa huolimatta siitä, mitkä ovat yrityksen todelliset toimet. Monet vastuullisuustutkimukset keskittyvät kvantitatiivisiin mittareihin, kuten vastuullisuusraportteihin, ympäristöindikaattoreihin tai taloudellisiin vaikutuksiin. Diskurssiivinen lähestymistapa tuo uudenlaisen ulottuvuuden, koska se tarkastelee, miten vastuullisuutta rakennetaan ja kommunikoidaan. Tämä voi avata uusia näkökulmia, kuten miten vakuutusosalalla puhutaan vastuullisuudesta ja miten tämä vaikuttaa toiminnan ja sidosryhmien käytäntöihin.

Tutkimukseni merkittävin kontribuutio on ymmärryksen lisääminen suomalaisten vakuutusyhtiöiden vastuullisuuden merkitysten rakentamisesta. Tutkimustulosten mielenkiintoisin huomio oli se, miten vakuutusyhtiöt asettuvat diskursseissa vastuullisuuden normien määrittelijöiksi erityisesti kumppanien osalta ja ohjaavat sekä tukevat kumppaneita ja asiakkaita vastuullisuuteen. Vakuutusyhtiöt määrittelevät uudelleen hinnoittelua ja riskinvalintaa ilmastonmuutoksen yhä kiihtyessä. Ekologiset kriteerit sisällytetään vakuutusehtoihin, kun taas tietyt riskit suljetaan niiden ulkopuolelle. Vakuutustuotteiden hinnoittelulla kannustetaan riskitietoiseen käyttäytymiseen sekä vakuutetaan keskeisiä yhteiskunnallisia riskejä. (Eling 2024, 692.)

Aikaisempi tutkimus on keskittynyt enemmän yritysten omiin vastuullisuuskäytänteisiin, mutta tämä tutkimus laajentaa näkökulmaa tarkastelemalla vakuutusyhtiöiden vaikutusta laajempiin yhteiskunnallisiin ja yhteistyökumppaneiden vastuullisuuskäytänteisiin.

Vakuutusyhtiöiden ydintoiminta voidaan nähdään yhteiskunnallisesti merkittävänä toimintana, sillä yhtiöt tunnistavat ilmatoriskejä, auttavat asiakkaita ennaltaehkäisemään vahinkoja ja auttavat asiakkaita vahingon sattuessa. Vakuutusyhtiöt ovat keskeisessä asemassa kohti vastuullisempaa yhteiskuntaa ja riskien ehkäisyä, sillä ne hyödyntävät dataa riskien tarkan hinnoittelun ja riskitietoisten käyttäytymismallien kannustamiseksi. (Elin 2024, 683.) Ei siis ole yhteiskunnallisesti yhdentekevää millaista kuvaa ne vastuullisuudestaan viestinnällä rakentavat.

Oma tutkimukseni on tulkinnallinen diskurssianalyysi vakuutusyhtiöiden vastuullisuusraporteissa rakentamista vastuullisuusdiskursseista. Tutkimuksesta käy ilmi, että vakuutusyhtiöt asettavat itsensä merkittävään asemaan vastuullisuuden normien määrittelyssä yhteiskunnassa. Tulevaisuudessa olisi syytä jatkaa vastuullisuusdiskurssien tutkimusta valta-asetelmien näkökulmasta: miten vakuutusyhtiöt harjoittavat diskursiivista valtaa ja miten ne asemoivat itsensä ja muut suhteessa vastuullisuuteen.

Vastuullisuusraportoinnin uudistuessa tilikaudesta 2024 olisi mielenkiintoista tutkia, millaista kuvaa vastuullisuudesta rakennetaan CSRD ohjaamissa vastuullisuusraporteissa rakennetaan vastuullisuutta, ovatko yritykset pakotettuja antamaan ääntä ja valtaa sidosryhmille aiempaa enempää.

LÄHTEET

Authority, P. R. (2015). The impact of climate change on the UK insurance sector. *A climate change adaptation report*.

Bansal, P., Durand, R., Kreutzer, M., Kunisch, S., & McGahan, A. M. (2024). Strategy can no Longer Ignore Planetary Boundaries: A Call for Tackling Strategy's Ecological Fallacy. *Journal of Management Studies*.

Bansal, P., & Song, H. C. (2017). Similar but not the same: Differentiating corporate sustainability from corporate responsibility. *Academy of Management Annals*, 11(1), 105-149.

Bardon T, Brown AD and Peze S (2017). *Identity regulation, identity work and phronesis*. *Human Relations*, 70(8): 940–965.

Baumüller, J., & Grbenic, S. O. (2021). Moving from non-financial to sustainability reporting: Analyzing the EU Commission's proposal for a Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). *Facta Universitatis, Series: Economics and Organization*, (1), 369-381.

Baumüller, J., & Sopp, K. (2021). Double materiality and the shift from non-financial to European sustainability reporting: review, outlook and implications. *Journal of applied accounting research*, 23(1), 8-28.

Boiral, O., Brotherton, M. C., Yuriev, A., & Talbot, D. (2022). Through the smokescreen of the dieselgate disclosure: Neutralizing the impacts of a major sustainability scandal. *Organization & Environment*, 35(2), 175-201.

Bueno, N., Bernaz, N., Holly, G., & Martin-Ortega, O. (2024). The Eu directive on corporate sustainability due diligence (Csddd): the final political compromise. *Business and Human Rights Journal*, 9(2), 294-300.

Bruun, L., & Rydenfelt, H. (2023). Vastuullisuusviestinnän paineet ja haasteet. *Media & viestintä: kulttuurin ja yhteiskunnan tutkimuksen lehti*, 46(1), 113-137.

Burr, V. (2015). *Social Constructionism*. <https://doi.org/10.4324/9781315715421>

Carroll, A. B., & Shabana, K. M. (2010). The business case for corporate social responsibility: A review of concepts, research and practice. *International journal of management reviews*, 12(1), 85-105.

Chiaromonte, L., Dreassi, A., Paltrinieri, A., & Piserà, S. (2020). Sustainability practices and stability in the insurance industry. *Sustainability*, 12(14), 5530.

Crilly, D., Hansen, M., & Zollo, M. (2016). The grammar of decoupling: A cognitive-linguistic perspective on firms' sustainability claims and stakeholders' interpretation. *Academy of Management Journal*, 59(2), 705-729.

Dahlsrud, A. (2008). How corporate social responsibility is defined: an analysis of 37 definitions. *Corporate social responsibility and environmental management*, 15(1), 1-13.

Eling, M. (2024). Is the insurance industry sustainable?. *The Journal of Risk Finance*, 25(4), 684-703.

Eriksson, P., & Kovalainen, A. (2016). *Qualitative methods in business research* (2nd edition.). Sage Publications.

Euroopan komissio. (2023). *Questions and answers on the adoption of European Sustainability Reporting Standards* (QANDA/23/4043). Julkaistu 31.7.2023.

https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/qanda_23_4043 (Viitattu 17.5.2025)

Euroopan parlamentti ja neuvosto. (2022). *Direktiivi (EU) 2022/2464*. Euroopan unionin virallinen lehti, L 322, 15–80. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:32022L2464> (Viitattu 17.5.2025)

Finanssivalvonta. (2022, syyskuu 20). *Vakuuttamisen ja sen hinnoittelun tulee perustua riskiarviointiin*. <https://www.finanssivalvonta.fi/tiedotteet-ja-julkaisut/valvottavatiedotteet/2022/vakuuttamisen-ja-sen-hinnoittelun-tulee-perustua-riskiarviointiin/> (Viitattu 18.5.2025)

Finlex. (2017). Laki rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisestä (444/2017). Retrieved from <https://finlex.fi/fi/lainsaadanto/2017/444>

Herlin, M., Lingyi, L. (2023). Vastuullinen vahinkovakuuttaminen. Söderberg & Partners.

Jones, E. (2019). Rethinking greenwashing: Corporate discourse, unethical practice, and the unmet potential of ethical consumerism. *Sociological Perspectives*, 62(5), 728-754.

Jokinen A. (2016). Vakuuttelevan ja suostuttelevan retoriikan analysoiminen. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.) *Diskurssianalyysi: teorit, peruskäsitteet ja käyttö* (411–443). Tampere. Vastapaino.

Leszczynska, A. (2012). Towards shareholders' value: An analysis of sustainability reports. *Industrial Management & Data Systems*, 112(6), 911-928.

Heikkinen, S., & Kurvinen, H. (2024). Suomalaisen lehdistön keskustelu sukupuolten tasa-arvosta urheilussa 1970- ja 1980-luvulla. *Sukupuolentutkimus-Genusforskning*, 37(2), 7-21.

Kangas, E., Lämsä A-M & Heikkinen, S. (2016). *Miesjohtajien isyysdiskurssit*. Työelämän tutkimus, 14 (3), 257-273.

Koipijärvi, T. & Kuvaja, S. (2020). *Yritysvastuu 2.0: Johtamisen uusi normaali* (2nd ed). Kauppakamari.

Liappis, H., Pentikäinen, M., & Vanhala, A. (2019). *Menesty yritysvastuulla: Käsikirja konkaisuuteen*. Helsinki: Edita.

- Lynch, N. C., Lynch, M. F., & Casten, D. B. (2014). The expanding use of sustainability reporting. *The CPA Journal*, 84(3), 18.
- Miller, K. E. (2023). Employee sensemaking of CSR: on micro-discourses of corporate social responsibility. *Corporate Communications: An International Journal*, 28(3), 469-488.
- Mills, E. (2012). The greening of insurance. *Science*, 338(6113), 1424-1425.
- Milne, M. J., & Gray, R. (2013). W (h)ither ecology? The triple bottom line, the global reporting initiative, and corporate sustainability reporting. *Journal of business ethics*, 118, 13-29.: A bi-directional approach. *Academy of Strategic Management Journal*, 17(3), 1-16.
- Mäkelä, H. (2012). *Interpretations of corporate talk about social responsibility*. Tampere University Press.
- Mäkelä, H. (2021). Vastuullisuusraportoinnin monet roolit. Teoksessa Eräranta, K., & Penttilä, V. Vastuullinen viestintä. (s. 76-92). Procom – Viestinnän ammattilaiset ry.
- Penttilä, V. (2020). Aspirational talk in strategy texts: A longitudinal case study of strategic episodes in corporate social responsibility communication. *Business & Society*, 59(1), 67-97.
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. (2020). *Uusi kurssi kohti diskurssia*. Vastapaino. Tampere.
- Puusa, A. & Juuti, P. (2005) *Menetelmäviidakon raivaajat: perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan*. Helsinki: Johtamistaidon opisto JTO.
- Penttilä, V. (2020). Aspirational talk in strategy texts: A longitudinal case study of strategic episodes in corporate social responsibility communication. *Business & Society*, 59(1), 67-97.
- Porter, M. E., & Kramer, M. R. (2006). The link between competitive advantage and corporate social responsibility. *Harvard business review*, 84(12), 78-92.

Pälli, P., & Lillqvist, E. (2020). Diskurssianalyysi. In *Kielentutkimuksen menetelmiä I-IV* (pp. 374-411). Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Pynnönen, A. (2013). Diskurssianalyysi: Tapa tutkia, tulkita ja olla kriittinen. *Working paper/Jyväskylä University. School of Business and Economics*, (379).

Raulos, V. (2017). Hyvä vakuutustapa ja Vakuutuslautakunta. FINE. <https://www.fine.fi/oppaat/julkaisu/hyva-vakuutustapa-ja-vakuutuslautakunta.html>
Viitattu 18.5.2025

Satokangas, H. (2021). Demokratian käsite peruskoulun oppikirjoissa. *Kasvatus & Aika*, 15(3-4), 192-209.

Schoeneborn, D., Morsing, M., & Crane, A. (2020). Formative perspectives on the relation between CSR communication and CSR practices: Pathways for walking, talking, and t (w)alking. *Business & Society*, 59(1), 5-33.

Uwuigbe, U., Teddy, O., Uwuigbe, O. R., Emmanuel, O., Asiriwa, O., Eytomi, G. A., & Taiwo, O. S. (2018). Sustainability reporting and firm performance

Vaara, E. Sorsa, V. & Pälli, P. (2010). On the force potential of strategy texts: a critical discourse analysis of a strategic plan and its power effects in a city organization. *Organization*, 17 (6): 685-702.

van den Broek, O. M. (2024). How political actors co-construct CSR and its effect on firms' political access: A discursive institutionalist view. *Journal of Management Studies*, 61(2), 595-626.

Wickert, C. (2021). Corporate social responsibility research in the Journal of Management Studies: A shift from a business-centric to a society-centric focus. *Journal of Management Studies*, 58(8), E1-E17.

Zona, R., Roll, K., & Law, Z. (2014). Sustainable/green insurance products. In *Casualty Actuarial Society E-Forum*. Arlington, VA, USA: Casualty Actuarial Society.